

Fríkirkjan 120 ára

FIMMTUDAGUR 14. NÓVEMBER 2019

Fríkirkjusöfnuðurinn við Tjörnina 1899-2019

Hátíðarguðsþjónusta verður í tilefni 120 ára afmælis Fríkirkjunnar þann 17. nóvember kl. 11. Forseti Íslands, hr. Guðni Th. Jóhannesson, mun ávarpa samkomuna. Hjörtur Magni Jóhannsson fríkirkjuprestur leiðir samveruna og flytur hugleiðingu. Safnaðarfólk flytur ritningarlestra. Fjölbreytt tónlist undir stjórn Gunnars Gunnarssonar. Sönghópurinn við Tjörnina, Hljómsveitin Mantra, djasstrompetleikarinn Arne Hiorth, strengjakvartett kirkjunnar. Barnakórinn við Tjörnina syngur undir stjórn Álfheiðar Björgvinsdóttur.

Hátíðartónleikar sama dag kl. 16. Sönghópurinn við Tjörnina ásamt strengjakvartett kirkjunnar og djasshljómsveit. Einnig koma fram með kórnum Egill Ólafsson, Sara Grímsdóttir og Arne Hiorth.

Hefur starfað á þremur öldum

Frjálslyndi – víðsýni – umburðarlyndi

Mannréttindi ofar trúarlegum kreddum

Fríkirkjan græn og grasrótarvæn frá upphafi

Tvöföldun meðlima undanfarin 20 ár

GEYMIÐ BLAÐIÐ

Þakklæti á afmæli Fríkirkjunnar

Á þessum tíma-
mótum er mér
þakklæti efst
í huga. Tíminn
er vissulega af-
stæður. 120 ár
eru mun lengri
tími en ein
mannsævi nær
að spanna en í
samanburði við
trúarbrögðin
stóru þá er að-
eins um andartak
að ræða.

Víð í Fríkirkjunni við
Tjörnina leyfum okkur að
leika okkur með þá flottu
hugmynd að við höfum jú víst
starfað á þremur öldum, þó að við
höfum vissulega byrjað nokkuð
seint á þeirri nítjándu. Hvað
viljum við segja með því? Jú, að
við erum svo samgróin íslenskri
sögu, menningu og listum að þar
verður ekki sundur greint. Við
erum ekkert annað en íslensk
grasrót, siðbúið afsprenki sið-
bótarinnar, virkur þátttakandi
í sjálfstæðisbaráttu þjóðarinnar
á sínum tíma, helguð víðri sýn,
umburðarlyndi og frjálslýndi og

Séra Hjörtur Magni Jóhannsson.
FRÉTTABLAÐIÐ/SIGTRYGGUR ARI

við eigum fullt erindi áfram inn í
21. öldina sem trúverðug íslensk
grasrótarsamtök/kirkja. Ef til vill
framtíðarfyrirkomulag á sviði trú-
og kirkjumála.

Sjálfur hef ég fengið að þjóna
Fríkirkjunni við Tjörnina í 21 ár
og verið prestur alls í 33 ár.

Ég er þakklátur fyrir að hafa
fengið smátt og smátt í hring um
mig jákvætt fólk sem hefur víða
sýn, fagra hugsjón og traust að
leiðarljósi. Ég er þakklátur mínu
samstarfsfólki fyrir að veita mér
rými og frelsi til að veita skapandi
þjónustu.

Fríkirkjan í Reykjavík með sína
tíu til ellefu þúsund meðlimi er
langstærsta trúfélagið á landinu
sem þjónað er af einum presti.
Ég hef fengið að njóta þess að
eiga einstakt samstarfsfólk sem
vinnur vel saman. Ég hef fengið
að njóta þess að eiga þúsundir

Séra Magni í barnamessu í Fríkirkjunni.

Fjölbreytileiki
mannlífsflórunnar
er vissulega heillandi og
gefandi. Hef fengið að
tengjast fjölda einstakl-
inga og kynslóðum
innan stórfjölskyldna
allt að því frá vöggu til
grafar og það eru ein
mestu forréttindi þessa
starfs.

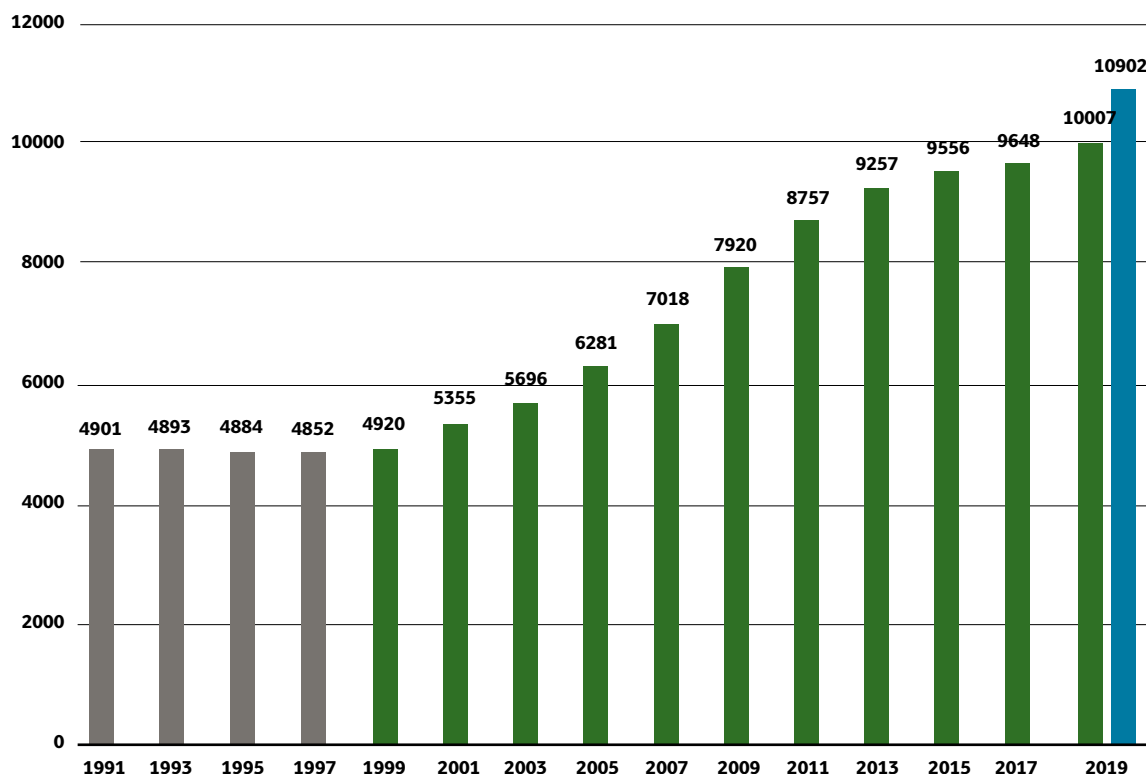
helgra athafna í gleði og sorg, á
ögurstundum, á tilfinningaríkum
tímamótum með fjölbreytilegu
fólki, í afar litríkri mannlífs-
flóru. Fjölbreytileiki mannlífs-
flórunnar er vissulega heillandi
og gefandi. Hef fengið að tengjast
fjölda einstaklinga og kynslóðum
innan stórfjölskyldna allt að því
frá vöggu til grafar og það eru ein
mestu forréttindi þessa starfs. Það
að fjöldi þeirra sem vilja tilheyra
Fríkirkjunni við Tjörnina hefur
tvöfaldast segir okkur að sam-
eiginlega höfum við gert eitthvað
rétt og eitthvað gott.

Ég er þakklátur þeim mörgu
sem skrifuðu í blaðið okkar, fyrir
jákvæðnina í okkar garð, hvatn-
inguna, stuðninginn og elsku-
legheitin. Okkar sameiginlega
vegferð er rétt að hefjast.

Hjörtur Magni Jóhannsson
Fríkirkjuprestur

/// Fjöldi safnaðarmeðlima árin 1990 – 2019

■ Fjöldi safnaðarmeðlima í tíð séra Hjartar Magna
■ Fjöldi safnaðarmeðlima með búsetu hérlandis sem og erlendis

Safnaðarráð Fríkirkjunnar

Davíð S. Snorrason, formaður
Árni Gunnarsson, gjaldkeri
Ólafur Ástgeirsson, ritari
Sædis Guðmundsdóttir
Helena Guðmundsdóttir

Hörður Hafberg Gunnlaugsson
Óskar Þór Nikulásen
Hörður Ingi Jóhannsson
Júlíana Bjarnís Ólafsdóttir
Guðrún Ragnarsdóttir

Fríkirkjan í Reykjavík

Hátíðarrit – nóvember 2019

Útgefandi: Fríkirkjan í Reykjavík
Ritstjóri og ábyrgðarmaður: Hjörtur Magni Jóhannsson
Umbrot: Fréttablaðið

SKRIFSTOFA FRÍKIRKJUNNAR Í REYKJAVÍK

er opin mánudaga til fimmtudaga frá kl. 09:00-16:00

og á föstudögum frá kl. 09:00-14:00

Laufásvegi 13, 101 Reykjavík

Sími: 552 7270

Safnaðarsalur: 552 7270

Heimasíða: www.frikirkjan.is

Netfang: frikirkjan@frikirkjan.is

STARFSFÓLK FRÍKIRKJUNNAR

Prestur og forstöðumaður:

Séra Hjörtur Magni Jóhannsson
Sími: 899 4131 – hjorturm@frikirkjan.is
Viðtalstímar eftir samkomulagi

Umsjón skrifstofu:

Sigurbjörn H. Jakobsson
Sími: 552 7270 – frikirkjan@frikirkjan.is

Tónlistarstjóri og organisti:

Gunnar Gunnarsson
Sími: 661 6100 – gg@internet.is

Stjórnandi barnakórs:

Álfheiður Björgvinsdóttir
Sími: 849 8660 – alfheidurbjorgvins@gmail.com

Viltu fá póst með upplýsingum um safnaðarstarfið?
Sendu okkur þá póst á frikirkjan@frikirkjan.is
– og þú kemst á póstlistann okkar

Fögnum réttindum og frelsi

Fríkirkjan í Reykjavík fagnar nú 120 ára afmæli. Stofnun hennar er mikilvæg varða í sögu mannréttinda og trúfrelsis á Íslandi. Trúfrelsi felur í sér að mönnum sé heimilt að iðka og aðhyllast hvaða trú sem er, skipta um átrúnað eða hafna öllum trúarbrögðum. Eins og um annað frelsi þá takmarkast frelsi manna til að iðka trúarbrögð af réttindum annarra. Þar sem menn njóta trúfrelsis mega þeir iðka trú sína (hver sem hún er) og hafa í frammi helgið af öllu tagi svo fremi þeir gangi ekki á rétt annarra. Í þessum skilningi er fullt trúfrelsi á Íslandi.

Trúfrelsi á rætur að rekja til ársins 1849 þegar ný stjórnarskrá (kölluð Grundloven) var sett í danska konungsríkinu í kjölfar þess að konungurinn afsalaði sér einveldinu. Með stjórnarskránni nýju var dönskum þegnum tryggt trúfrelsi. Þannig var íbúum Danmerkur frjálst að tilheyra öðru trúarsamfélagi en hinni evangelísk-lúthersku ríkiskirkju. Íslendingar fengu stjórnarskrá úr hendi konungs árið 1874 og þar eru finna hliðstætt ákvæði. Hin evangelísk-lútherska kirkja skuli vera þjóðkirkja á Íslandi en

Katrín Jakobsdóttir forsætisráðherra.

landsmenn megi stofna félög til að þjóna guði með þeim hætti sem væri í samræmi við sannfæringu hvers og eins. Að auki er í 65. grein stjórnarskrárinnar kveðið á um almenn mannréttindi og jafnrétti. Full ástæða er til að taka greinina hér upp því hún talar skýrt til okkar enn þann dag í dag. „Allir skulu vera jafnir fyrir lögum og njóta mannréttinda án tillits til kynferðis, trúarbragða, skoðana, þjóðernisuppruna, kynþáttar, lítarháttar, efnahags, ættarnis og stöðu að öðru leyti.“ Þessi grein var raunar endurskoðuð 1995 og bætt inn ákvæði um jafnan rétt karla og kvenna en svona hljóðaði upprunalega greinin strax árið 1874.

Árið 1881 létu Reyðfirðingar reyna á trúfrelsisákvæði stjórnarskrárinnar vegna þess að prestur var skipaður án tillits til óska safnaðarins. Safnaðarboðnin sögðu sig því úr þjóðkirkjunni og stofnuðu fyrstu fríkirkjuna á Íslandi. Árið 1885 var samþykkt frumvarp sem tryggði rétt allra sem vildu standa utan þjóðkirkjunnar en utanþjóðkirkjumönnum var þó enn gert að greiða sín gjöld til þjóðkirkjunnar og því ljóst að réttarstaða þeirra var ekki

Trúfrelsi felur í sér að mönnum sé heimilt að iðka og aðhyllast hvaða trú sem er, skipta um átrúnað eða hafna öllum trúarbrögðum.

sú sama og þjóðkirkjumanna. Fríkirkjan í Reykjavík var stofnuð 19. nóvember 1899 og stækkaði ört fyrstu árin en um helmingur Reykvíkinga mun hafa tilheyrt Fríkirkjunni um 1910.

Allir Reykvíkingar kannast við Fríkirkjuna en vita eflaust minna um hve merkilegur áfangi stofnun hennar var í sögu mannréttinda og trúfrelsis á Íslandi. Við tökum stundum þeim réttindum og því frelsi sem við njótum sem gefnum hlut. Gleysmum því þó ekki að fyrir öllum réttindum hefur verið barist og þau hafa ekki ævinlega þótt sjálfsögð. Með þetta allt í huga samfagna ég Fríkirkjunni í Reykjavík og óska henni hjartanlega til hamingju með afmælið. Katrín Jakobsdóttir forsætisráðherra

Áslaug Arna Sigurbjörnsdóttir, dóms- og kirkjumálaráðherra.

Stórmerkilegt dæmi um frelsisbaráttu

Saga Fríkirkjunnar í 120 ár er stórmerkilegt dæmi um frelsisbaráttu sem spröttin er upp úr sjálfstæðisbaráttu þjóðarinnar á 19. öld. Hún var stofnuð af kraftmiklu alþýðufólki sem vildi hafa sína eigin kirkju ótengda ríkisvaldinu.

Meðal þess sem er eftirtektarvert og til fyrirmyndar í sögu Fríkirkjunnar er áherslan á kvenréttindi, umburðarlyndi og frjálslýndi í trúmálum. Konur hafa ávallt notið sömu réttinda í söfnuðinum og karlar. Á síðari tímum hefur frelsisbarátta Fríkirkjunnar færst inn á nýjar brautir og upp á síðkastið hefur áhersla verið lögð á mannréttindi samkynhneigðra. Fríkirkjan hefur þannig haft mikil og góð áhrif í frelsis- og mannréttindabaráttu hvers tíma.

Segja má að Fríkirkjan geti að mörgu leyti verið ákveðin fyrirmynd fyrir þjóðkirkjuna. Fríkirkjan starfar undir sömu trúarmerkjum en er með öllu óháð ríkinu. Krafan um jafnræði milli ólíkra trúfélaga og lífsskoðunarfélaga er sterk og samrýmist betur trúfrelsinu og skoðanafrelsinu en sérstaðan sem þjóðkirkjan hefur notið í íslenskrri stjórnskipan.

Nýlegt samkomulag milli ríkis-

Segja má að Fríkirkjan geti að mörgu leyti verið ákveðin fyrirmynd fyrir þjóðkirkjuna.

valdsins og þjóðkirkjunnar felur í sér að hún verður ekki lengur ríkisstofnun heldur trúfélag sem ber ábyrgð á eigin rekstri og fjárhag líkt og Fríkirkjan. Þessar breytingar eru til mikilla bóta og óhjákvæmilegt að stefna áfram á sömu braut í átt að fullum laga- og fjárhagslegum aðskilnaði ríkisins og þjóðkirkjunnar. Ég óska Fríkirkjunni til hamingju með árin 120 og megi henni farnast vel í framtíðinni. Áslaug Arna Sigurbjörnsdóttir dóms- og kirkjumálaráðherra

Dagur B. Eggertsson, borgarstjóri í Reykjavík.

Jöfnuður, mannréttindi og víðsýni í 120 ár

Það er alveg einstakt að ganga inn í Fríkirkjuna. Dauf lýsingin, fallegir gluggarnir, handverkið í húsgögnum og eimur af gamalli tíð. Fríkirkjan er sannarlega ómissandi hluti af götumynd gömlu Reykjavíkur. Hún er líka hluti af sameiginlegu minni okkar Reykvíkinga. Ekki bara af því að hún hefur lítið breyst í gegnum árin að ytra byrði heldur stendur hún í minum huga fyrir það að vera söfnuður alþýðufólks, hins vinnandi Reykvíkinga þar sem allir voru og eru velkomnir.

Fríkirkjusöfnuðurinn í Reykjavík fagnar nú 120 ára afmæli. Kirkjubýggingin hefur verið ein helsta prýði miðbæjarins frá því hún var reist fyrir 115 árum og er reyndar svo veigamikill þáttur í bæjarlífinu að Lækjargatan breytir um nafn á miðri leið og verður að Fríkirkjuvegi þar sem kirkjuna ber við Tjörnina.

Kirkjan ber vott um stórhug, framtakssemi og fegurðarskyn þeirra sem reistu hana í Reykjavík fortíðar sem taldi aðeins rúmlega 8.000 íbúa. Fríkirkjan er byggð af alþýðufólki sem margt hvert var nýflutt til borgarinnar um aldamótin og fann sér sameiginlegan farveg með trú og von að vopni.

Fríkirkjan tekur jafnan þátt í öllum helstu menningarhátiðum borgarinnar með því að bjóða upp á frábæra viðburði. Reykjavíkurborg og borgarbúar eru þakklátir fyrir þá miklu gestrisni sem einkennir söfnuðinn.

Þar liggja rætur kirkjunnar enn í dag, í grasrótastarfi þar sem áhersla er lögð á lýðræði, jöfnuð, mannréttindi og umburðarlyndi.

Frá upphafi hafa allir verið boðnir velkomnir í Fríkirkjuna, óháð uppruna eða samfélagsstöðu – og frá fyrstu tíð hefur söfnuðurinn þar verið langstærsti söfnuður landsins utan þjóðkirkjunnar.

Fríkirkjan hefur alla tíð verið samofin menningarlífi borgar-

innar. Bræðurnir Páll og Sigurður Ísólfsynir, sem báðir voru organistar í kirkjunni, settu tóninn fyrir það mikla tónlistarlíf sem hefur einkennt hana alla tíð. Kirkjan hefur einnig sýnt gott fordæmi og aðdáunarvert fordómaleysi með því að opna dyr sínar fyrir öllum tegundum tónlistar og er fyrir vikið eftirsóttur tónleikastaður fyrir pónksveitir jafnt sem kirkjukóra. Sjálfur hef ég farið á fjölda tónleika í kirkjunni sem er eins og hún sé hönnuð með alla tegund tónlistarflutnings í huga.

Fríkirkjan tekur jafnan þátt í öllum helstu menningarhátiðum borgarinnar með því að bjóða upp á frábæra viðburði. Reykjavíkurborg og borgarbúar eru þakklátir fyrir þá miklu gestrisni sem einkennir söfnuðinn. Og það er ómissandi þáttur í hinni árlegu gleðigöngu að prestar hennar og starfsfólk fagni og veifi regnbogafánanum til þátttakenda göngunnar í fullum skrúða af kirkjutröppunum.

Ég óska Fríkirkjunni til hamingju með sitt farsæla og framsækna starfi í 120 ár. Betri nágranna er vart hægt að hugsa sér. Dagur B. Eggertsson borgarstjóri

Tákn frelsis og frumkvæðis

Fríkirkjusöfnuðurinn í Reykjavík hefur starfað í 120 ár og turn kirkju hans hefur speglað sig í Tjörninni í Reykjavík sem tákn frelsis og frumkvæðis þeirra sem vildu efla og iðka trú sína með öðruvísi umgjörð en þjóðkirkjan. Samt sem áður stendur þessi söfnuður eins og Óháði söfnuðurinn í Reykjavík og frikirkjusöfnuðurinn í Hafnarfirði á sama játningagrundvelli og hin evangelísk lúterska þjóðkirkja.

Upphaf frikirkjuhreyfingarinnar má rekja til Reyðarfjarðar árið 1880. Stór hluti safnaðarins þar var ósáttur við að stjórnvöld, svokölluð stiftsfyrirvöld og endanlega danska stjórnin, skyldi fara með það vald að velja prest fyrir söfnuðinn. Bændur gerðu sér lítið fyrir og sögðu sig úr þjóðkirkjunni með vísan í trúfrelsisákvæði stjórnarskrárinnar. Þessi hópur réð sér sjálfur prest og það var Lárus Halldórsson prófastur, sonur Halldórs Jónssonar prests þess sem gat sér svo gott orð sem stuðningsmaður Jóns Sigurðssonar á þjóðfundinum í Reykjavík 1851. Halldór lét það ekki trufla sig að hann sat fundinn sem fulltrúi konungs. Lárus sonur hans varð snemma mikill þjóðernissinni og segja má að sumar skoðanir hans í stjórn-málum og guðfræði hafi verið byltingarkenndar. Hann talaði fyrir aðskilnaði ríkis og kirkju meðan sú hugmynd var lítt þekkt á Íslandi og vildi losa íslenska menningu og samfélag undan yfirráðum danskra stjórnvalda. Hann lagði af prests-skrúða sem hann kallaði danskt tildur og einfaldaði altarisgönguna að hætti kalvínista og kallaði hana brauðsbrotningu.

Hópur framsækinnar verka-

manna og iðnaðarmanna í Reykjavík sætti sig ekki við þá íhaldssemi og kyrrstöðu sem ríkti í dóm-kirkjusöfnuðinum í Reykjavík í lok 19. aldar og sagði sig sömuleiðis úr lögum við ríkiskirkjuna og stofnaði sjálfstæðan söfnuð og byggði sér eigin kirkju og réð séra Lárus sem prest sinn. Lárus var það sem kalla mætti strangtrúaður og vildi beita kirkjuaga, en það fór misjafnlega í menn í söfnuði hans og þeir losuðu sig við hann og réðu merkisprestinn Ólaf Ólafsson alþingismann í stað hans. Ólafur var sjálfur að mörgu leyti frelsishetja og barðist m.a. fyrir réttindum kvenna. Hann þjónaði söfnuðinum í fjöldamörg ár og fjölgaði mjög í söfnuðinum á hans tíma. Einkum var það fólk úr Árnessýslu sem flutti til Reykjavíkur sem sótti í söfnuð hans, en Ólafur hafði áður verið sóknarprestur í Arnarbæli.

Í raun var frikirkjuhreyfingin á þessum árum hluti af sjálfstæðis-baráttu Íslendinga. Markmiðið var að ef ekki tækist að losa íslenska þjóðfélagið undan yfirráðum Dana þá skyldi a.m.k. freista þess að losa kirkjuna undan þessum óæskilegu tengslum við Danmörk sem flestir töldu hindra frelsi og framþróun á Íslandi. Aðferðin var að losa söfnuðina einn eftir annan undan tengslunum við danska ríkið og voru nokkrir söfnuðir stofnaðir víða um landið í þessu tilliti fram til ársins 1918, en flestir þeirra störfuðu aðeins um stuttan tíma nema frikirkjusöfnuðurinn sem stóð áfram og starfar enn sem fyrir-mynd frjálsra lúterskra safnaða.

Ýmsir sem ekki gátu – ýmist af pólitískum eða trúarlegum ástæðum – felld sig við þjóðkirkjuna og hlutverk hennar og stöðu gengu

Pétur Pétursson prófessor.

Hann talaði fyrir aðskilnaði ríkis og kirkju meðan sú hugmynd var lítt þekkt á Íslandi og vildi losa íslenska menningu og samfélag undan yfirráðum danskra stjórnvalda.

í frikirkjusöfnuðinn í Reykjavík. Sumir þessara einstaklinga voru allt eins líklegir til að beita sér fyrir andkristilegum hreyfingum og hugmyndum en þeir töldu sig samt geta átt heima í söfnuði þar sem þeir voru á eigin forsendum og utan yfirráðasvæðis ríkisvalds í andlegum efnum.

Þarna fékk t.d. Haraldur Nielsson og óformlegur söfnuður spíritista og guðspekinga sem fylkti sér um hann inni eftir að dómkirkjusöfnuðurinn hafði lokað dyrum sínum á Harald, sem þó hafði þjónað þeim söfnuði athugasemdalaust sem sóknarprestur í upp undir ár.

Sé lítið á lúterska kristni í

landinu sem heild má segja að frikirkjusöfnuðurinn í Reykjavík hafi verið ákveðinn öryggisventill. Þar fengu gagnrýnisráddir að njóta sín og andstaða fann sér annan farveg en andkirkjustefnu og veraldarhyggju.

Fyrirkomulag frikirkjusafnaðarins býður enn upp á fjölbreytni og frumkvæði sem hentar vel sem umgjörð trúarlegrar starfsemi á 21. öldinni. Ég er þess fullviss að frikirkjan í Reykjavík á eftir að upplifa fleiri afmælisdaga á þessari nýju öld.

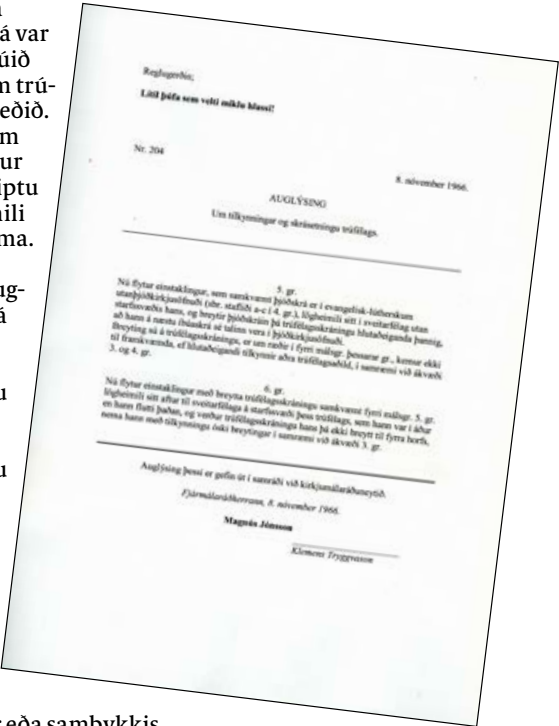
Pétur Pétursson, prófessor í kennimannlegri guðfræði við Háskóla Íslands

Lítil þúfa sem velti þungu hlassi!

Auglýsing þessi er afar merki-legt kirkjusögulegt plagg. Fólk var sjálfkrafa skráð úr Fríkirkjunni við það eitt að það færði lögheimili sitt á milli svæða. Effólk flutti til útlanda t.d. til að fara í framhaldsnám í örfá ár en kom síðan aftur heim í sama húsnaðið þá var sjálfkrafa búið að skipta um trúfélag, óumbeðið. Mikíð var um að fjölskyldur flyttu og skiptu um lögheimili á þessum tíma.

Afar fáir tóku eftir auglýsingunni á sínum tíma en áhrif hennar voru gífurleg. Vegna hennar voru þúsundir félaga teknir af félagaskrá Fri-kirkjunnar og skráðar í þjóðkirkjuna án vitundar eða samþykkis. Nú eru afkomendur þessa fólks orðnir margfalt fleiri og hafa þeir ómeðvitað greitt trúfélagsgjöld sín til þjóðkirkjunnar í fjölmörg ár án þess að ætla sér það.

Ljóst er að ef þessi auglýsing hefði aldrei verið birt og hún ekki stuðlað að sjálfvirkri úrskráningu úr trúfélaginu í áratugi, þá væru stærðarhlutföll trúfélaga hér á landi allt önnur en þau eru í dag.

Auglýsing sem birtist á sínum tíma um flutning trúfélags, Fólk þurfti að gæta að rétti sínum.

Frjáls kirkja

Trúfrelsi er meginstoð í frjálsu samfélagi. Frelsi til trúleysis, frelsi til að trúa því sem maður kys. Og félagafrelsi felst í að kalla hvern þann sem aðhyllist sömu trú til starfa í söfnuði með sínum líkum og boða erindi. Trú á ekki og má ekki vera hluti af valdakerfi þar sem mismunun söfnuða í skjóli afls fer fram. Trú í skjóli aflsmunar er valdniðsla.

Langamma mín og langafi voru meðal stofnenda Fri-kirkjusafnaðarins. Halldóra Elíasdóttir fædd 20. júlí 1864 og Dagfinnur Björn Jónsson fæddur 9. júlí 1858. Þau giftu sig á gamlársdag 1889. Gengu öll níu börn þeirra í söfnuðinn, þau Einar, Agata, Sigríður, Guðmundur, Stefán Ingimar afi minn, Elías Kristján, Sigurbergur, Ólafur Sigurjón og Sessselja Guðrún.

Ekki veit ég nákvæmlega hvað forfeðrum mínum var eftir huga þegar þau stofnuðu Fri-kirkjuna við Tjörnina í Reykjavík. En heyrt hef ég að þeim og öðrum af alþýðustétt hafi ekki hugnast það fyrirkomulag í Dómkirkjunni að „fina fólkið“ hefði frátekin sæti á fremstu bekkjum næst guðdómnum og svo kæmi lýðurinn. Þetta var ekki þeirra jafnaðarguðspjall trúí ég.

Ég man að amma og afi minntust stundum á Fri-kirkjuna. Það er ein af bernskuminningum mínum með ömmu Jínu sem bjó við Hringbrautina að fara niður að Tjörn og gefa öndum, spá í hornsíli, horfa yfir á kirkjuna sem hún nefndi stundum, ganga svo yfir í gamla kirkjugarð að leiði afa og koma við í smáversluninni Brekku til að ná í eitt og annað í innkaupanetið. Í minningunni

Stefán Jón Hafstein.

Þannig skil ég Fri-kirkju. Frelsi til að leita, efast, velja og hafna, hugsa og vera hluti af samfélagi þar sem við virðum hvert annað, eins og við erum.

var kirkjan svo sem ekkert stórveldi, en fögur á að líta í friðsemd æskuáranna og þáttur í samfélagi sem barnið skildi sem einn hluta af heild. En í orðum ömmu lá að hún væri mikilvæg. Ég gætti þess ekki nægjanlega að spyrja hana síðar meir, en skynjaði eina hug-

mynd: Uppreisn. Alþýðufólk í Reykjavík tók höndum saman og byggði timburkirkju við andapoll þar sem sá Jesús sem velti borðum víxlaranna var í hávegum hafður. Fjölskyldan á þar enn rætur.

Okkur getur greint á um trú

Sum okkar velkjast í vafa um hugmyndina um föðurinn, eingetinn soninn og hinn heilaga anda, upprisuna og eilíft líf. Er þetta ekki bara formúla valdastofnana á sögulegum tímum til að skilgreina það sem ekki er hægt að skilgreina? Og sum okkar hugsa jafnvel að leitin að sannleikanum hafi ekki endanlega verið leidd til lykta og skráð í bók bókana. En getum við ekki sammælst um að ræða málin og leita friðar? Að „allt það sem þér gjörð mín um minnsta bróður“ sé þess virði að ihuga sameiginlega? Á þeim gríðastað er ég ekki viss um að innsti kjarni þúsunda ára valdakerfis sé best til þess fallinn að finna lausnir fyrir mannkyn.

Sjálfur fann ég slíka köllun fyrir nokkrum árum þegar leituðu á mig hugsanir um stöðu og horfur í mannkynsmálum þar sem ég bjó langt í burtu fyrir sunnan sól og austan mána. Skrifaði áramóta-hugvekju. Og fannst að Fri-kirkjan væri kjörinn vettvangur fyrir slíkt erindi um áramót. Ekki veit ég hvers vegna, veraldlega þenkjandi sem ég er. Boðinn velkominn eigi að síður. Þannig skil ég Fri-kirkju. Frelsi til að leita, efast, velja og hafna, hugsa og vera hluti af samfélagi þar sem við virðum hvert annað, eins og við erum. Og líka, verða jafn góð og framast getum.

Stefán Jón Hafstein

Hjörtur Magni og Ebba Margrét ásamt börnunum sínum, frá vinstri eru Rut Rebekka, þá Magnús Jóhann og loks Ágústa Ebba. Á myndina vantar elsta son Hjartar, Aron Þór, en hann starfar sem rafmagnsverkfræðingur í Sviss. FRÉTTABLAÐIÐ/SIGTRYGGUR ARI

Trúin veitir fólki styrk

Séra Hjörtur Magni Jóhannsson og eiginkona hans, Ebba Margrét Magnúsdóttir lækni, hafa bæði einlægan áhuga á að starf Fríkirkjunnar sé fyrir alla. Áhersla er á mannréttindi og umburðarlyndi.

Elín
Albertsdóttir
elin@frettabladid.is

Séra Hjörtur Magni hefur þjónað Fríkirkjunni í Reykjavík í 21 ár og verið farsæll í sínu starfi. Kirkjustarfið hefur eflst, þróast og nútímavæðst á þessum árum.

Eftir að guðfræðinami lauk var Hjörtur Magni kosinn í opinni prestskosningu sem þjóðkirkju-prestur í Útskálaprestakalli í Garði og Sandgerði, skammt frá hans heimabyggð. Þar starfaði hann í rúman áratug. Þó segir hann: „Ég hafði alltaf vantrú á ríkiskirkjunni. Það var mín hjartans sannfæring að ríkistrúfélög væru ótrúverðug.“ Þegar Hjörtur sótti um starf hjá Fríkirkjunni var hann valinn úr hópi fjölda umsækjenda. „Ég var alinn upp af mjög trúaðri móður. Hún hafði tengsl við hvítasunnumenn, adventista og önnur minni trúfélög. Móðir mín, Sigríður Jónsdóttir, var formaður Kristnibóðssambandsins á Suðurnesjum á sinum tíma og mikil bænakona. Langamma mín, föðurmegin, Málfríður Magnúsdóttir, var kirkjuvörður og starfsmaður Fríkirkjunnar í meira en þrjátíu ár. Hún lést árið 1950 og var sérstaklega heiðruð af söfnuðinum þegar hún kvaddi þennan heim,“ segir Hjörtur Magni en vill þó ekki meina að hann hafi verið sérstaklega hvattur til að fara þessa leið í lífinu.

Kynntust á Mallorca

Ebba Margrét kom inn í líf Hjartar Magna þegar hann starfaði sem prestur í Garði. Hún vissi ekki þá að sá staður væri til. Þau kynntust á Mallorca þar sem bæði voru í fríi. Ebba segist hafa verið í fríi með foreldrum sínum og systur en fríið átti að vera slökun eftir krefjandi og erfitt nám. Hún átti ekki von á að kynnst draumaprinsinum í ferðinni. Hjörtur var með þriggja ára syni sínum, Aroni Þór, í sumarfríi. Hann var þá fráskilinn.

Ebba hefur fylgt manni sínum í prestsstarfinu og verið virk í Fríkirkjunni. Hún segist líka hafa fengið trúarlegt uppeldi, sérstaklega hjá frænku sinni, Rósu Guðmundsdóttur, sem fæddist 1899,

sama ár og Fríkirkjan var stofnuð. Rósa var hjúkrunarkona, einhleyp og barnlaus en ól Ebbu upp að hluta til. „Hún sótti alltaf messur í Hallgrímskirkju og ég fór með henni. Þegar hún lést ánafnaði hún Hallgrímskirkju íbúðina sína. Ég hafði því nokkra innsýn í kirkjustarf þegar ég kynntist Hirti. Sem barn var ég öflug í sunnudagaskólanum í Akureyrarkirkju þar sem ég var alin upp. Ég reyni að sækja messur nokkuð reglulega í Fríkirkjunni en er misdugleg þar sem vinnuálagið er mikið í starfi mínu,“ segir Ebba sem um tíma var formaður kvenfélags kirkjunnar. Hún starfar sem fæðinga- og kvensjúkdómalæknir og er formaður læknaáðs Landspítala.

Til landsins helga

Hjónin voru á leið til landsins helga ásamt börnum sínum þegar viðtalið var tekið en bæði eiga tengingu þangað. Hjörtur var í framhaldsnámi í Jerúsalem í biblíu- og trúarbragðafræðum, sem og í hebresku, í rúm tvö ár. Hann hefur oft farið þangað sem leiðsögumaður með Íslendinga. Ebba fór sem læknanemi til Ísraels og kynntist starfinu á sjúkrahúsi í Tel Aviv. Hún segir að þegar þau kynntust hafi þau verið að þræta um Ísrael. „Ég hélt að ég vissi miklu meira en hann um landið helga en það var kannski ekki alveg þannig,“ segir hún og hlær. Nú á að kynna bæði Jerúsalem, Tel Aviv, Galíleu og Dauda-hafið fyrir afleggjurunum áður en afmælishátíðin hefst í kirkjunni og síðan adventustarfið. „Þetta verður menningarferð.“

Öll fjölskyldan starfað í kirkjunni

Adventustarfið er öflugt í Fríkirkjunni, meðal annars fjölbreyttir tónleikar. Kirkjan hefur löngum verið vinsæl til tónleikahalds. „Þetta er annasamasti mánuður ársins í kirkjunni,“ segir Hjörtur og Ebba bætir við að síðan bætist við annir á heimilinu fyrir jólin. „Það þarf allt að vera spíkk og span,“ segir hún. Börnin þeirra hafa sömuleiðis tekið þátt í kirkjustarfinu á margvíslegan hátt. Hjörtur hefur skírt þau öll og fermt. „Ég er mjög ánægður með hversu dugleg þau

Mynd sem tekin var í Ísrael, á Ólifufjalli með musterissvæðið í Jerúsalem í bakgrunn. Elsti sonurinn, Aron Þór, er með á þessari mynd lengst til hægri.

„Mér finnst samt dapurlegt að ekki megi kenna kristnifræði í skólum því hún er menningararfur okkar.“

Hjörtur Magni Jóhannsson

hafa verið að taka þátt í kirkjustarfinu,“ segir hann. „Þau hafa verið með í barna- og æskulýðsstarfinu og sem kirkjuverðir. Það er ekki sjálfgefið. Stundum gæti það jafnvel verið erfitt að vera barn prests,“ segir hann. „Það eru gerðar meiri kröfur og aðrar væntingar til þeirra.“

Ebba tekur undir þetta og segir að líklegast sé líka erfitt að vera prestur án stuðnings fjölskyldunnar. „Jarðarfarir geta tekið á og stundum er Hjörtur að skrifa minningarorð langt fram á nótt. Heimilislífið tekur mið af þessu starfi. Við getum til dæmis ekki skroppið til útlanda um jólin.“

Dapurlegt bann

Þegar þau eru spurð hvort trúarlegt uppeldi skipti máli, svarar Hjörtur:

„Ég er löngu hættur að skilgreina fólk eftir því hvort það er trúað eða ekki. Æði margir Íslendingar eru á móti hefðbundnum trúarstofnunum en við erum vel flest andlega þenkjandi. Börnin okkar mega hafa gagnrýna hugsun eins og aðrir. Ég sjálfur er ekki trúaður samkvæmt einhverjum trúarstofnunum og þau eru það ekki heldur. Mér finnst samt dapurlegt að ekki megi kenna kristnifræði í skólum því hún er menningararfur okkar. Börn ættu að læra Biblíusögur eins og Íslendingasögur. Trúin er góð og hefur veitt fólki styrk í gegnum aldirnar. Þegar við gerðum plön um ferðina til landsins helga tók ég eftir að börnin mín vissu ekki um staði og sögur sem tengjast þessum merkilega stað. Það eru fræði sem fyrri kynslóðir lærðu í skólum,“ segir Hjörtur Magni.

Viðsýni og umburðarlyndi

„Fríkirkjan leggur áherslu á viðsýni, umburðar- og frjálslyndi. Við förðumst að vera með einhverja skilgreiningu á almættinu. Fríkirkjan hefur verið opin öllum, líka þeim sem óska eftir giftingu eða jarðarför og eru utan trúfélags.“

Mannréttindi hafa sömuleiðis alltaf verið virt í Fríkirkjunni en Hjörtur segist hafa tekið þá stefnu í arf frá sínum forverum. „Mér

finnst það einmitt heillandi við sögu Fríkirkjunnar að strax frá upphafi var öllum gert jafnt undir höfði, til dæmis konum sem var ekki sjálfgefið í þá daga. Séra Ólafur Ólafsson sem var annar prestur Fríkirkjunnar barðist mikið fyrir jöfnum rétti kynjanna, að stúlkur fengju sama rétt og drengir til langskólanáms og að konur fengju kosningarétt.

Í meira en tvo áratugi hef ég gefið samkynhneigða saman í hjónaband þó svo að löggjafinn hafi ekki samþykkt það og þjóðkirkjan barist hart á móti.“

Sérstaða Fríkirkjunnar er meðal annars sú, að sögn Hjartar, að hún er ekki hverfiskirkja. „Við erum óháð landfræðilegum mörkum. Söfnuður okkar kemur frá öllu höfuðborgarsvæðinu og utan af landi. Þess vegna er til dæmis öðruvísi fermingarundirbúningur hjá okkur en í öðrum kirkjum. En ég hef þurft að vera gagnrýnn og hef reynt að berjast gegn því ranglæti sem felst í mismunun á ríkisstyrkjum til hinna ýmissa trúfélaga.“

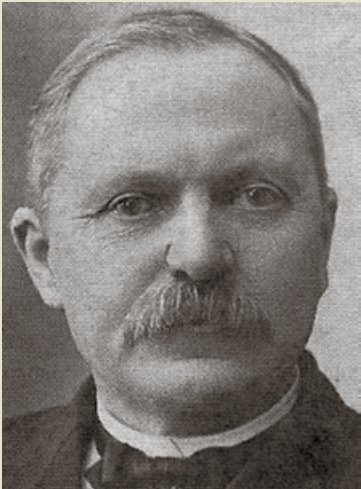
Frábært tónlistarlíf

Hjörtur segir að Fríkirkjan hafi breyst á undanförunum árum, sérstaklega ef tekið er tillit til fjölda sóknarbarna en þeim hefur fjölgað mikið. „Tónlist er gert hátt undir höfði og við erum heppin að hafa Gunnar Gunnarsson sem tónlistarstjóra. Hann er einstaklega hægur organisti og pianisti og hefur meðal annars útsett hefðbundna trúarlega tónlist í djasstil. Hann hefur láðað marga þekktu tónlistarmenn í kirkjuna. Þá erum við með frábæran barnakór sem hin einstaka Álfheiður Björgvinsdóttir leiðir. Tónlistin er ríkur þáttur í okkar starfi og litrík músík í messum,“ segir Hjörtur og leggur áherslu á að framtíðin sé spennandi viðfangsefni. „Mér finnst verðugt að kirkjan beiti sér í umhverfisbaráttu. Kirkjan getur gert það með jákvæðri sköpunarguðfræði.“

Fríkirkjan er lifandi kirkja og alls konar fólk finnur sig velkomið þar,“ segir Ebba. „Frábærir tónlistarmenn koma fram í kirkjunni og starfið hefur gengið vel. Auk þess er hún falleg bygging á frábærum stað við Tjörnina í hjarta Reykjavíkur.“

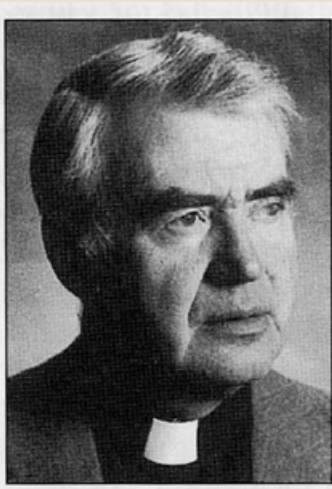
Prestar Fríkirkjunnar í Reykjavík

Sr. Lárus Halldórsson var fyrsti prestur Fríkirkjunnar og þjónaði henni þrjú fyrstu árin frá 1899-1902. Sr. Lárus var á sínum tíma einn harðasti baráttumaður gegn dönskum yfirráðum og barðist einarðlega fyrir aðskilnaði ríkis og kirkju á Íslandi. Frá 1885-1899 hafði hann verið prestur fyrstu Fríkirkjunnar á Íslandi sem var á Reyðarfirði. Sr. Lárus var mikill eldhugi og hugsjónamaður og gaf út vandað guðfræðitímarit, Fríkirkjuna í þrjú og hálft ár. Hann var fæddur 10. janúar árið 1851 á Hofi í Vopnafirði, N-Múl., dáinn 24. júní 1908 í Reykjavík. Kona hans var Kirstín Katrín Pétursdóttir Guðjohnsen. Lárus hafði áður verið prófastur og alþingismaður. Einnig stýrði hann lengstum ásamt öðrum Aldarprentsmiðjunni.

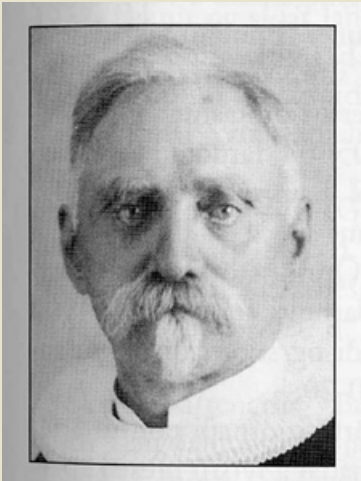
Lárus Halldórsson.

Sr. Kristján Róbertsson var fimmti prestur Fríkirkjunnar og þjónaði henni frá 1978-1982. Hann var fæddur 29. apríl 1925 á Hallgilsstöðum í Fnjóskadal, Hálshr., S-Þing. Fyrri kona hans var Margrét Ingólfsdóttir. Síðari kona hans var Auður Guðjónsdóttir. Sr. Kristján kenndi víða og þjónaði mörgum söfnuðum bæði hér á landi sem og vestanhafs. En árið 1968 var hann sæmdur heiðursmerki ríkisstjórnar Manitoba-fylkis í Kanada fyrir félagsmála- og menningarstörf. Kristján hafði mjög hljómbýða rödd og hann starfaði sem þulur við RÚV árin 1979-1982, samtímis sinni prestsþjónustu hjá Fríkirkjunni. Kristján lést árið 2008.

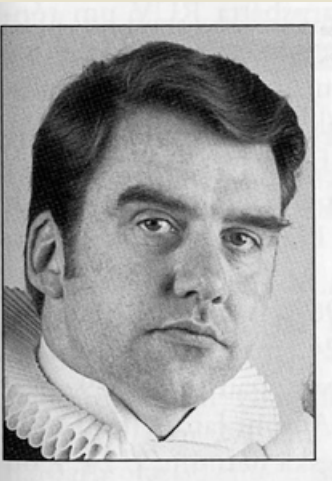
Kristján Róbertsson.

Sr. Ólafur Ólafsson var annar prestur Fríkirkjunnar og þjónaði henni frá 1902-1922. Hann var áhrifamikill í starfi, litríkur predikari, vinsæll og í hans tíð fjölgaði svo mjög í Fríkirkjunni að talað var um að helmingur íbúa hafi tilheyrt Fríkirkjunni. Sr. Ólafur var fæddur 24. september 1855 í Viðey, dáinn 26. nóvember 1937 í Reykjavík. Kona hans var Guðríður Guðmundsdóttir. Ólafur hafði áður m.a. verið prestur í Arnarbæli í Ölfusi og margir fylgdu honum þaðan þegar þeir fluttu á Reykjavíkursvæðið. Hann var alþingismaður og beitti sér mjög fyrir alþýðufræðslu og réttindum kvenna. Sr. Ólafur barðist fyrir því að stúlkur fengju sama rétt og drengir til langskólanáms og að konur fengju kosningarétt. Á sínum tíma var hann sérstaklega heiðraður af Brieti Bjarnhéðinsdóttur fyrir baráttu sína fyrir réttindum kvenna. Hann þjónaði einnig Fríkirkjunni í Hafnarfirði sem forstöðumaður og prestur frá stofnun hennar 1913-1930.

Ólafur Ólafsson.

Sr. Gunnar Björnsson var sjötti prestur Fríkirkjunnar og þjónaði henni frá 1982-1989. Hann er fæddur 15. október 1944 í Reykjavík. Fyrri kona hans var Veronica Margaret Jarosz. Síðari kona hans er Ágústa Aðalheiður Ágústsdóttir. Sr. Gunnar var í áratug sellóleikari í Sinfóníuhljómsveit Íslands og heldur enn tónleika. Sr. Gunnar hafði áður verið prestur í Bolungarvík. Eftir störf sín í Fríkirkjunni starfaði sr. Gunnar sem sóknarprestur í Holti í Öfundarfirði. Síðan starfaði hann sem sóknarprestur í Selfossprestakalli. Sr. Gunnar hefur ritað bækur, samið greinar, smásögur og ljóð auk þess að hafa þýtt fjölmargar bækur.

Gunnar Björnsson.

Sr. Árni Sigurðsson var þriðji prestur Fríkirkjunnar og þjónaði henni frá 1922 og gegndi því starfi til æviloka 1949. Sr. Árni helgaði Fríkirkjunni alla sína starfskrafta og starfaði aldrei við aðra kirkju og var hann almennt mjög virtur og dádur í sínu vandaða starfi. Hæglátur, glæsilegur og yfirvegaður. Hann var fæddur 13. september 1893 í Gerðiskoti í Sandvíkurhr., Árn., dáinn 20. september 1949 í Reykjavík. Kona hans var Bryndís Þórarinsdóttir. Bryndís var lengi formaður kvenfélags Fríkirkjunnar sem er elsta kirkjukvenfélag á landinu stofnað árið 1906. Starfsemi þess var mjög öflug í hennar tíð.

Árni Sigurðsson.

Sr. Cecil Haraldsson var sjöundi prestur Fríkirkjunnar og þjónaði henni frá 1988-1997. Hann er fæddur 2. maí 1943 í Stykkishólmi. Fyrri kona hans var Ólína Torfadóttir. Síðari kona hans er Kristín Guðveig Sigurðardóttir. Sr. Cecil tók snemma þátt í félagsstörfum jafnaðarmanna og hann hefur sinnt kennslu víða. Hann var vígður til prestþjónustu í Svíþjóð og þjónaði þar söfnuðinum í Burlöv um tíma auk þess að sinna afleysingaþjónustu þar ytra áður en hann tók við Fríkirkjunni. Eftir að þjónustu hans við Fríkirkjuna lauk þjónaði hann sem sóknarprestur í Seyðisfjarðarprestakalli í 15 ár. Á Seyðisfirði átti hann sæti í bæjarstjórn í 11 ár og var forseti bæjarstjórnar í fjögur ár.

Cecil Haraldsson.

Sr. Þorsteinn Björnsson var fjórði prestur Fríkirkjunnar og þjónaði henni farsælega frá 1950-1978 eða í 28 ár, lengst allra. Hann var einnig almennt mjög virtur og dádur í sínu starfi. Hann var fæddur 1. júlí 1909 í Miðhúsum í Gerðahr., Gullbr., dáinn 7. febrúar 1991 í Reykjavík. Kona hans var Sigurrós Torfadóttir. Sr. Þorsteinn hafði áður verið prestur í Árnesprestakalli og í Sandaprestakalli í Dýrafirði og margir fylgdu honum þaðan í Fríkirkjuna þegar þeir fluttu hingað suður á Reykjavíkursvæðið. Sr. Þorsteinn var hæglátur og högvær maður en hann bjó að einstakri söngrödd sem heillaði landsmenn. Hann söng inn á hljómplötur og rödd hans hljómaði um land allt á RÚV í fjölmörgum tónlistarþáttum, t.d. varð „Ó, Jesú, bróðir besti“ eitt vinsælasta lag landsmanna á sínum tíma, í hans flutningi.

Þorsteinn Björnsson.

Sr. Hjörtur Magni Jóhannsson er núverandi prestur Fríkirkjunnar og hefur þjónað henni í 21 ár, frá 1998. Hann er fæddur 18. apríl 1958 í Keflavík á Suðurnesjum. Fyrri kona hans var Guðlaug Þráinsdóttir. Eiginkona hans er Ebba Margrét Magnúsdóttir fæðinga- og kvensjúkdómalæknir og formaður læknaáðs Landspítalans. Með guðfræðinámi var hann í framhaldsnámi í Jerúsalem, í Biblíu- og trúarbragðafræðum, sem og í hebresku, í rúm tvö ár. Síðar var hann við framhaldsnám við Edinborgarháskóla í þrjú ár. Þegar guðfræðinámi lauk var hann kosinn til að þjóna Útskálaprestakalli á Suðurnesjum hátt í tíu ár. Í tíð sr. Hjartar Magna hjá Fríkirkjunni hefur fjöldi safnaðarfélaga aukist um rúman helming, úr tæpum fimm þúsund, upp í tæp ellefu þúsund. Sr. Hjörtur Magni hefur haldið í heiðri áherslur forvera sinna um umburðarlyndi, viðsýni og frjálsslyndi. Sr. Hirti Magna hefur verið boðið að tala á alþjóðlegum ráðstefnum víða um heim, um samtal trúarbragðanna sem og málefni umhverfisverndar og mannréttinda svo sem í Asíu, Mið-Austurlöndum og Suður-Afríku þar sem mannréttindabaráttu Nelsons Mandela var minnst. Sr. Hjörtur Magni var fyrsti forstöðumaður trúfélaga á Íslandi til að tala opinberlega fyrir mannréttindum samkynhneigðra og hann beitti sér fyrir því af festu, að samkynhneigðir fengju að ganga í hjónaband jafnt sem gagnkynhneigðir.

Hjörtur Magni Jóhannsson.

Fríkirkjan í Reykjavík 120 ára

Fríkirkjan í Reykjavík fagnar nú 120 ára afmæli sínu. Af því tilefni er áhugavert að rifja upp aðdragandann að stofnun Fríkirkjusafnaðarins og hvað einkennir söfnuðinn í dag.

Svonefndar fríkirkjur komu fram á sjónarsviðið fljótlega eftir siðaskiptin. Um var að ræða kirkjudeildir sem stóðu utan ríkiskirkjunnar auk þess að standa hugmyndafræðilega utan hennar. Um var að ræða frjáls trúfélög og félagsmenn ákváðu sjálfir að vera meðlimir. Þessar kirkjudeildir urðu til bæði í Bandaríkjunum og Evrópu en áttu hins vegar lítið sameiginlegt með þeirri fríkirkju sem síðar var stofnuð á Íslandi um aldamótin 1900 og hér verður fjallað um. Þar var enginn ágreiningur um kirkjusiði, túlkanir á sakramentum eða Biblíunni en sá ágreiningur var til staðar í evrópskum og bandarískum fríkirkjudeildum.

Aðdragandinn

Það voru erlend áhrif sem komu hreyfingu á stofnun frjálsra kirkjusafnaða á Íslandi. Fyrst við komu mormóna 1851 og síðar með stofnun kaþólsks safnaðar 1857 myndaðist rofi í ríkiskirkjunni sem hér starfaði. Vera þessara söfnuða vakti upp spurningar um trúfrelsi og almenn mannréttindi en trúfrelsi sem kom í dönsku stjórnarskrána 1851 var itrekað í stjórnarskrá Íslands frá 1874. Áherslan á mannréttindijök kröfuna um sérstök lög sem viðurkenndu trúfrelsi og þar með stofnun kirkjudeilda og trúfélaga utan þjóðkirkjunnar. Annar stór þáttur í því ferli voru áhrif frjálsra fjölmiðla en útgáfa blaða og timarita jókst á árabílinu 1870-1910 úr 6 í 34 eða nær sexfaldaðist.

Frjálslynd sjónarmið fóru að birtast en áhrifa bæði frá Englandi og Bandaríkjunum gætti talsvert. Hingað komu prestar úr Íslendingabyggðum í Vesturheimi og upp lýstu um trúarlíf á þeim slóðum. Ekki var um trúarlegan ágreining að ræða heldur beindist gagnrýnin að yfirstjórn kirkjunnar sökum íhaldssemi og afskiptaleyxis sem leiddi síðan til hnignunar í trúarlífi að mati þeirra sem gagnrýndu.

Krafan um aðskilnað ríkis og kirkju var einnig liður í auknu sjálfstæði frá Dönum, kirkjan yrði þá fyrst sönn þjóðkirkja. Við þetta bættust svo frjálslynd sjónarmið um að ríkisvaldið væri veraldlegt vald og að trú manna væri þeirra einkamál. Stofnun fríkirkjusafnaða bar því að skoða í ljósi þessa tðaranda en stofnun þeirra var hluti af sjálfstæðisbaráttunni. Fríkirkjur voru stofnaðar sem eigin kirkja alþýðunnar gegn yfirstéttinni sem drottnaði yfir þjóðkirkjunni.

Fríkirkjusöfnuðurinn stofnaður 1899

Í Reykjavík hóf söfnuður adventista starfsemi 1897 og varð sú starfsemi hvatning til þess að tveim árum síðar var stofnaður Fríkirkjusöfnuðurinn í Reykjavík. Þá hafði verið uppi ágreiningur meðal verkamanna og iðnaðarmanna gagnvart yfirvöldum kirkjunnar og yfirstéttinni í bænum, sem talin var ganga all freklega fram varðandi val á presti og almennt um sætaskipan í kirkjunni og fleiri forréttindi sem endurspegluðu stéttaskiptingu samfélagsins, en ein kirkja, Dómkirkjan, var þá starfandi í bænum og rúmaði aðeins um einn tíunda hluta safnaðarins.

Um aldamótin 1900 hafði fjórðungur bæjarbúa skráð sig í söfnuðinn og 1903 var vígð kirkja við Tjörnina í Reykjavík, Fríkirkjan í Reykjavík var orðin að veruleika. Er talið að upphaf Fríkirkjusafnaðarins í Reykjavík sé einn merkilegasti atburður í

Fríkirkjan í Reykjavík á messudegi. FRÉTTABLAÐIÐ/ANTON BRINK

Árni Gunnarsson.

”Í málflutningi safnaðarins hefur verið bent á þá ósanngirni sem rikir gagnvart frjálsum trúfélögum þegar kemur að fjárveitingum til safnaða.

kirkjusögu Íslands á 20. öldinni.

Í söfnuðinn gengu bæði embættismenn og menntamenn auk iðnaðar- og verkamanna sem stóðu að stofnun hans, en þeir áttu sameiginlegt að vera á móti rikjandi tengslum ríkis og kirkju. Andstaðan var einnig af pólitískum og félagslegum toga og sprottin af umræðu í samfélaginu um að Íslendingar fengju aukið sjálfræði í eigin málum. Hugsjónir um lýðræði, jafnræði og frelsi í samfélagslegu ljósi og víðsýni, umburðarlyndi og frjálslyndi í trúarlegu ljósi voru gildi stofnenda Fríkirkjunnar. Þessi gildi eru leiðarljós safnaðarins enn í dag. Markmið Fríkirkjunnar er að stuðla að lýðræðislegu jafnræðisfyrirkomulagi lífsskoðana og trúmála á Íslandi.

Enginn ágreiningur er gerður við þjóðkirkjuna um kirkjusiði og

messuform, né um nein trúarleg atriði í trúboðun fríkirkjunnar, ágreiningurinn snýst um frelsi og jafnræði.

Fyrsti prestur safnaðarins í Reykjavík var sr. Lárus Halldórs-son en hann hafði áður verið hjá söfnuðinum á Reyðarfirði. Sr. Lárus lagði jafnframt hugmyndafræðilegan grunn að starfi safnaðarins. Um samband ríkis og kirkju sagði sr. Lárus m.a. eftirfarandi árið 1899 þegar hann tók við embætti sóknarprests: „Þjóðfélagið og kristindómurinn eða ríki og kirkja eru tvær hinar stærstu hugsjónir mannkyns; þær eiga að standa hvor við hliðina á annarri og styðja hvor aðra og gjöra það best á þennan hátt að hvor um sig fái að þróast samkvæmt réttum eðlislögum sínum. En sé farið að tengja þær saman, t.a.m. með því að gjöra kristna trú að skilyrði fyrir borgaralegum réttindum þá liggja hinar skaðlegu afleiðingar af því í augum uppi og eru nóg samlega sannanar af mannkynssögunni.”

Sr. Lárus þjónaði við Fríkirkjuna í Reykjavík árin 1899-1902.

Helstu áherslur í starfi Fríkirkjunnar

Fyrsta kirkjulega kvenfélag á Íslandi var stofnað 1906 af konum safnaðarins sem studdu mjög við byggingu kirkjunnar og við kaup á búnaði í hana. Félaginu var einnig ætlað að sinna líknarmálum og hlúa að bágstöddum og svo voru hitamál eins og kosningaréttir kvenna og menntun barna ofarlega á dagskrá.

Sr. Ólafur Ólafsson, annar prestur safnaðarins á árunum 1902-1922, barðist fyrir réttindum kvenna til náms og fyrir kosningarétti þeirra. Var hann sérstaklega heiðraður af Bríeti Bjarnhéðinsdóttur fyrir framlag sitt til kvenréttinda á Íslandi.

Tónlistarlíf hefur blómstrað í Fríkirkjunni frá upphafi þar sem ungir og ómótaðir tónlistarmenn jafnt sem færustu snillingar hafa flutt tónlist sína. Tónlistin í kirkj-

unni á að endurspegla viðhorf kirkjunnar og er því opin fyrir nýjum straumum og stefnum. Því er starf organista meira í takt við starf tónlistarstjóra. Fjöl margar aðrar kirkjur innan og utan þjóðkirkjunnar sinna tónlistararfinum einnig með miklum sóma.

Strax í upphafi markaði Fríkirkjusöfnuðurinn sér sérstöðu. Söfnuðurinn tók sér ákvörðunarvald í kirkjumálum og lét hvorki embættismenn, stjórnmalamenn né guðfræðinga ráðskast með það fyrir sína hönd.

Í málflutningi safnaðarins hefur verið bent á þá ósanngirni sem rikir gagnvart frjálsum trúfélögum þegar kemur að fjárveitingum til safnaða. Kirkjur utan þjóðkirkjunnar geta t.d. ekki sótt um styrki vegna endurbóta og viðhalds úr sjóðum sem fjármagnaðir eru af öllum skattgreiðendum.

Bent er á að í stjórnarskrá lýðveldisins segir m.a.: „Hin evangelísk lúterska kirkja skal vera þjóðkirkja á Íslandi, og skal ríkisvaldið að því leyti styðja hana og vernda.“ Fríkirkjan í Reykjavík skilgreinir sig sem evangelísk lúterska kirkju og á því heima í sama hópi og þjóðkirkjan hvað ábyrgð ríkisvaldsins áhrærir. Söfnuðurinn ber hins vegar einn ábyrgð á öllum sínum rekstrarkostnaði.

Þróun kristinnar trúar

Kristni og kristin trú á undir högg að sækja í nútímanum. Því er það skylda allra kristinna söfnuða að taka höndum saman til varnar kristinni trú. Bæta þarf samskipti þeirra á milli í samkirkjulegum anda. Áhugavert yrði ef tækist að skapa öllum kristnum söfnuðum í landinu jöfn skilyrði til vaxtar.

Fríkirkjan í Reykjavík hefur aðlagast vel nútímasamfélagi með því að vera trú sínum gildum um víðsýni, frjálslyndi og umburðarlyndi. Mannréttindi eru æðri öllum trúarkreddum og hefur þessi afstaða skapað söfnuðinum ákveðna sérstöðu í árána rás.

Áherslan á mannréttindi allra er í anda Jesú Krists sem talaði við alla

Mannréttindabarátta minnihluta-hópa er sístæð og síbreytileg. Stefna Fríkirkjunnar í Reykjavík markast af víðsýni í málefnum ólíkra hópa en Fríkirkjan var fyrst til að bjóða samkynhneigða velkomna og félagi múslima hefur verið boðin afnot af safnaðarheimili kirkjunnar.

Bregðast þarf við vaxandi fjölhyggju sem fylgir nýjum íbúum og aðlaga þarf siði og hefðir kirkjunnar að nýju samfélagi en þessi stígur er vandrataður. Fjölbreyttara samfélag leiðir til endurmats, til skapandi spennu milli gamalla hugmynda og nýrra sem síðan leiðir til framfara og endurnýjunar.

Helstu baráttumál nánustu framtíðar eru umhverfismál og náttúruvernd. Kirkjan á að tala gegn rányrkju auðlinda og beita sköpunarguðfræðinni í röksemdum sínum. Hlýnun loftslags, mengun sjávar og hækkandi sjávarborð ógna tilveru milljóna manna. Við fáum jörðina lánaða frá börnunum okkar sem erfa hana og við þurfum því að skila henni af okkur með sóma. Kirkjan á þannig að skipta sér af pólitískum átakamálum samtímans á sinn hátt með því að benda á sköpun Guðs sem við höfum að láni.

Framtíðin

Fríkirkjusöfnuðurinn í Reykjavík á sér bjarta framtíð og fagnar öllum sem óska að ganga í hans raðir og taka þar með undir þau gildi sem söfnuðurinn stendur fyrir. Örvöxtur hin síðari ár hefur vakið athygli, en fjöldi safnaðarmeðlima árið 1998 var 4.852 manns en sá fjöldi er í dag um 10.000 og rétt tæp 11.000 að meðtöldum þeim sem búa erlendis og leita okkar þjónustu. Þessi ánægjulegi vöxtur á sér stað á sama tíma og kristni og kirkja eiga erfitt uppdráttar í Evrópu. Það er því bjart framtíðin. *Árni Gunnarsson Höfundur á sæti í safnaðarráði Fríkirkjunnar í Reykjavík*

Langafi minn var eldsál

Ég stóð úti á lóð í Árbænum fimm ára gömul í krakka-skara, sem var að takast á í einhverjum leik. Þar var strákur sem reyndi að marka sér stöðu með því að segja þessa fræga setningu: „Pabbi minn er lögga!“ Áður en ég vissi af var ég búin að svara honum um hæl: „Langafi minn var prófessor í guðfræði!“ sem gerði hann alveg orðlausan, enda óvenjulegt útspil.

Langafi minn, sr. Haraldur Nielsson, fæddist 96 árum á undan mér og var dáinn 36 árum áður en ég fæddist en var þó svo ofarlega í huga mér frá barnæsku að ég taldi hann, eins og þarna sést, sem aðalmanninn í minni bakvarðarsveit.

Það var mynd af honum uppi á vegg á æskuheimili mínu. Hann horfir beint í vél þannig að augun hans fylgja manni hvert sem maður fer. Ég staðnæmdist oft við myndina og horfðist í augu við hann og í eitt skiptið hefði ég getað svarið að hann hreyfði höfuðið. Upp frá því fannst mér hann alltaf mjög nálægur og lifandi. Þegar ég varð stór eignaðist ég svo þessa sömu mynd, litla og snjáða og hef haft hana með mér á öllum lífsins ferðalögum til halds og trausts.

En hann var ekki bara nafn sem ég lærði eða mynd sem ég sá, heldur fylgdi með sagan af trúarsannfæringu hans og ást á Jesú. Löngun hans til að hugga og styrkja samferðafólk sitt. Vilji hans til að blása nemendum sínum í guðfræði eld í brjóst. Og kjarkur hans við að nota aðferðir síns tíma til að rannsaka sannleiksgildi ódauðleikakenningarinnar. Ekki af því að hann vantaði sjálfan trú heldur af því að hann var

Haraldur Nielsson

Sr. Haraldur Nielsson, prófessor í guðfræði, var mesti áhrifa-maður í kristnisögu Íslands og trúarlífi þjóðarinnar á fyrri hluta síðustu aldar. Hann predikaði í Fríkirkjunni frá 1914-1928. Vegna þess að trúarlegur eldmóður guðfræðiprófessorsins var þjóðkirkjunni ekki þóknanlegur þá fann prófessor Haraldur að Fríkirkjan í Reykjavík var sá eini opni vettvangur þar sem hann gat predikað óhindrað. Sr. Haraldur predikaði af mikill anda-gift og hann hafði víða sýn á hin andlegu málefni. Aðsóknin var gífurleg og reyndar svo mjög að gefa varð út sérstaka aðgöngu-miða að guðspjónustunum því margir urðu frá að hverfa þó svo að kirkjan tæki mörg hundruð manns í sæti. Það er einsdæmi í íslenskri kirkjusögu.

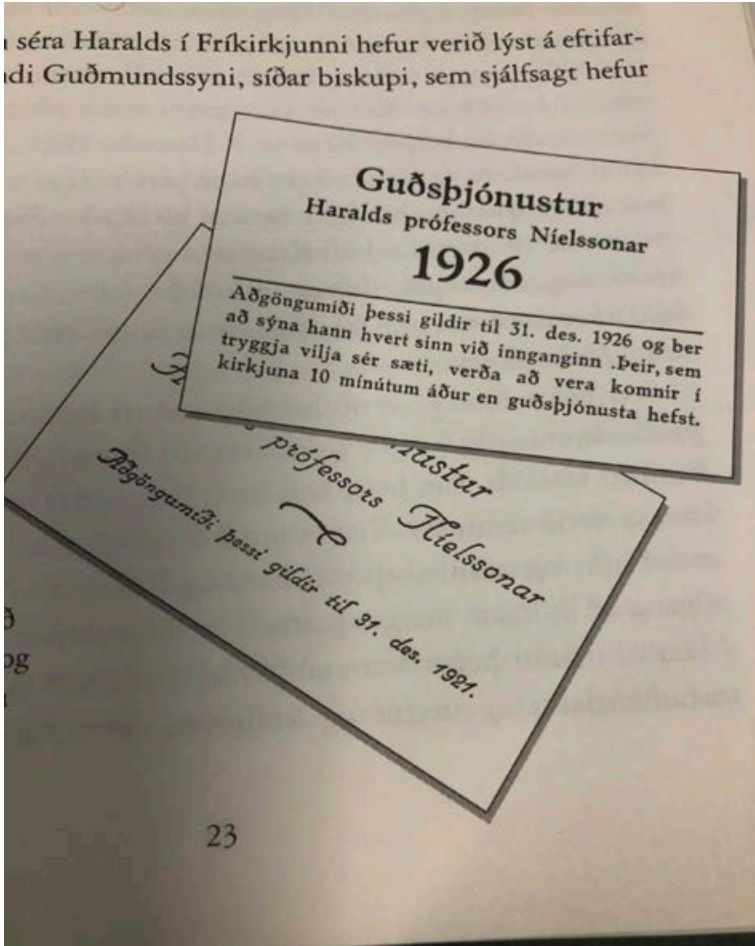
óhræddur við sannleikann og vonaðist til að sannanir á þessu sviði myndu auðvelda honum og öðrum prestum að hugga þá sem höfðu misst marga sína nánustu í spönsku veikinni.

Pabbi gaf mér Biblíu Haraldar Nielssonar í fermingargjöf, en hana þýddi hann úr frummálinu og þótti mikið afrek. Hann sagði mér að langafi hefði verið eldsál, sýndi mér predikanasafnið hans og lýsti fyrir mér hvernig fólk hafði streymt í Fríkirkjuna í Reykjavík til að hlusta á hann svo færri komust að en vildu. Hann dró upp fyrir mér sterkar myndir og sagði mér fallegar sögur af manni sem var farvegur fyrir ljós.

Maria Ellingsen með mynd af langafa sínum í baksýn.

„En hann var ekki bara nafn sem ég lærði eða mynd sem ég sá, heldur fylgdi með sagan af trúarsannfæringu hans og ást á Jesú. Löngun hans til að hugga og styrkja samferðafólk sitt.“

Einstakt í íslenskri kirkjusögu, þurfti að takmarka aðgöngu.

En hvaða máli skiptir þetta í dag? Er Haraldur ekki horfinn? Undanfarið hef ég verið að lesa það sem hann skrifaði, bæði predikanir og bréf og þá finn ég hvernig árin og viddirnar sem skilja okkur að hverfa og ég heyri röddina hans og

finn fyrir sannfæringarkraftinum. Hann hvetur mig til að vera Jesú samferða í lífinu, hafa að leiðar-ljósi þá trú, von og kærleika sem hann boðaði og leitast við að þjóna mannkyninu í gegnum líf og starf. Maria Ellingsen

Ævinlega þakklátur Fríkirkjunni

Ég er þakklátur fyrir að hafa frá 6 ára aldri fengið að vera samferða pabba og mömmu til messu í Fríkirkjunni á hverjum sunnudegi. Þau sungu bæði með Fríkirkjukórnum. Við orgelið var mér kennt að það væri ekkert hallærislegt að opna sig og syngja. Öttinn við sönginn var þarna tekinn frá mér strax. Ef almættið hefur blessað þig með einhverri vöggugjöf, þá er best að láta þá gjöf vaxa og dafna með því að gefa hana áfram til annars fólks.

Sem fullorðinn söngvari átti ég eftir að fá að taka þátt í bæði gleði- og sorgarstundum fólks í Fríkirkjunni, við brúðkaup og skírnir sem og jarðarfarir og kveðjustundir. Þá gerði ég mér grein fyrir því hvað söngur og tónlist er í rauninni mikið þjónustustarf. Ég veit af fenginni reynslu að tónlist og textar geta verið magnað verkfæri sem aðstoðar fólk við að opna sig tilfinningalega fyrir gleði sinni jafnt sem sorgum. Tónlist virkar líka á fólk sem hélt að það gæti ekki grátið.

Ég verð ævinlega þakklátur Fríkirkjunni og séra Hirti Magna fyrir að hafa tekið skýra afstöðu með réttindabaráttu homma og lesbía, og síðar öllum hinum hópunum undir regnhlíf regnbogans, á þeim tímum þegar það var langt frá því að vera sjálfsagt. Sú afstaða Fríkirkjunnar varð til þess að ég átti eftir að spila inn jólin ásamt Moniku vinkonu minni og hörpu-leikara í miðnæturmessu Fríkirkjunnar á aðfangadagskvöld, 24. desember frá árunum 2002 til 2015. Þetta gerðum við heil 14 ár í röð. Ég fékk meira að segja að stíga í

Á góðri stund í Fríkirkjunni þegar lög um hjúskap samkynhneigðra voru samþykkt.

prédikunarstólinn og messa yfir liðinu. Ég nálgadist þetta með því hugarfari að ég væri bara að fara að deila áfram því hvernig ég hef tekist á við erfiðustu áskoranir lífs míns, með aðstöð míns æðri

máttar – en ég og hann erum bestu vinir. Ég deili minni upplifun af æðri mætti ekki með hverjum sem er. En um leið og ég finn að einhver mér nærri er opin fyrir því, þá deili ég minni upplifun og vona að

viðkomandi tengi.

Takk, Fríkirkjan í Reykjavík, fyrir dásamlega samfylgd síðan 1976. Hjartanlega til hamingju með 120 ára afmælið. Páll Óskar

Páll Óskar Hjálmtýsson.

„Ég verð ævinlega þakklátur Fríkirkjunni og séra Hirti Magna fyrir að hafa tekið skýra afstöðu með réttindabaráttu homma og lesbía, og síðar öllum hinum hópunum undir regnhlíf regnbogans, á þeim tímum þegar það var langt frá því að vera sjálfsagt.“

Fjölskyldumessa í Fríkirkjunni í Reykjavík fyrir stuttu. Hjörtur Magni Jóhannsson prestur með barnakór kirkjunnar. FRÉTTABLAÐIÐ/ANTON BRINK

Falleg bygging við Tjörnina

Við Tjörnina í Reykjavík stendur eitt af helstu kennileitum borgarinnar, bygging Fríkirkjusafnaðarins í Reykjavík. Kirkjan, sem er tvílofta timburbygging, stendur við austanverða Reykjavíkurtjörn.

Skráð byggingarár kirkjunnar er 1903 en kirkjan var vígð 22. febrúar það ár. Söfnuðurinn keypti lóðina í apríl 1901 og byggingarleyfi var gefið út í maí sama ár. Leyfi var veitt til að reisa kirkju á lóðinni að stærð 20*31 alin ásamt forkirkju að stærð 6*8 álnir en lengd kirkjunnar í fyrsta áfanga var ekki nema 20 álnir. Sigvaldi Bjarnason trésmiðameistari reisti kirkjuna og er jafnframt hönnuður fyrsta áfanga hennar. Kirkjan var svo risin í nóvember 1902 en þá fór virðing hennar fram, sem í dag jafngildir fasteigna- og brunabótamati.

Söfnuðurinn stækkaði ört á fyrstu árunum

Söfnuðurinn stækkaði ört á fyrstu árunum og var ákveðið á safnaðarfund í desember 1904 að ráðast í lengingu kirkjunnar um 15 álnir. Rögnvaldur Ólafsson, sem var byggingaráðunautur heima-stjórnarinnar og fyrsti húsameistarinn, teiknaði stækkunina og gerði breytingar inni í kirkjunni. Vinnan fór af stað strax um vorið 1905 og lauk um haustið sama ár. Næsta stækkun var svo sumarið 1924 þegar ráðist var í breytingar á lofti kirkjunnar, krosshvelfingar voru fjarlægðar, loftið hækkað og bogarnir í hvelfingunni fengu það yfirbragð sem þeir hafa enn í dag. Þetta sama sumar hófst bygging á kórnum sem er steinsteyptur og lokið var við bygginguna fyrir áramótin sama ár. Teikningar af kórnum gerði Einar Erlendsson sem var aðstoðarmaður Rögnvaldar. Steinsteypta kórbyggingin passar skemmtilega við þetta reisulega timburhús. Síðasta stækkun kirkjunnar var svo 1940 þegar sótt var um leyfi til að byggja tvær lágbyggingar sitthvorum megin við forkirkjuna. En í dag er í þessum lágbyggingum salernisaðstaða og undirbúningsherbergi fyrir prestinn.

Davíð Sigurður Snorrason

Fríkirkjusöfnuðurinn í Reykjavík mun áfram leggja mikið kapp á að varðveita þessa fallegu kirkju svo hún geti áfram verið ferðamönnum myndefni og verið tákn um byggingararfleifð Íslendinga um langa framtíð.

Ljóst er að bygging kirkjunnar var mikið afrek

Ljóst er að bygging kirkjunnar var mikið afrek á sínum tíma og hafa margir lagt á sig ómælda vinnu svo af kirkjubyggingunni mætti verða. Hér verða ekki taldir upp allir þeir sem lögðu lóð sitt á vogarskálarnar. En í 18. bindi af Kirkjum Íslands má finna ítarlegar upplýsingar um byggingarsögu kirkjunnar og t.d. hverjir sátu í byggingarnefndum mismunandi áfanga. Það er hinsvegar ljóst að kirkjan er byggð af almenningi í ört stækkandi Reykjavík um aldamótin 1900, iðnaðarmönnum, sjómönnum og verkafólki. En á sama tíma er að byggjast upp stétt iðnaðarmanna í Reykjavík. Um tíma var talið að tæpur helmingur Reykvíkinga til-

heyrði Fríkirkjusöfnuðinum.

Kirkjan, sem er timburhús eins og fyrr segir, er í gotneskum stíl eins og sést á hvassbogamynduðum gluggum og hvelfingum. Þá höfðu áður verið reistar margar tvílofta kirkjur hér á landi og nokkrar kirkjur undir gotneskum áhrifum. Í bókinni Íslensk byggingararfleifð I eftir Hörð Ágústsson er fjallað um það, hvernig gotneski stillinn er yfirfærður í bárujárnsklætt timburhús auk þess sem frumkvöðlum í kirkjubyggingum hér á landi eru gerð góð skil. Einn af þeim var Guðmundur Jakobsson sem skrifaði ritgerðina „Nýtt kirkjuform og fleira um kirkjur“ en talið er að Sigvaldi Bjarnason trésmiðameistari og frumhönnuður Fríkirkjunnar hafi verið undir áhrifum frá henni þegar hann gerði uppdráttinn að kirkjubyggingunni.

Viðhald verulega kostnaðarsamt

Viðhald friðaðra mannvirkja eins og Fríkirkjunnar í Reykjavík er almennt kostnaðarsamt en ekki síður vandasamt. Það hefur verið leiðarljós safnaðarráða síðustu áratuga að einbeita sér að varðveislu kirkjunnar og passa að allar viðhaldsframkvæmdir skemmi ekki upprunalegan stíl og minjar sem þar eru. Safnaðarráðin hafa stuðst við sérfræðinga og fagfólk á sviði húsafriðunar í þeim verkefnum sem er lykillinn að góðum árangri. Farið var í stórt viðhaldsverkefni 1998-99 þar sem innra byrði kirkjunnar var fært betur í upprunalegt horf. Jafnframt hefur verið farið í mörg verkefni síðan þá bæði inni og úti þar sem verið er að laga það sem látið hefur á sjá eða liggur undir skemmdum. Eitt af því sem er kostnaðarsamt er t.d. málningarvinna á gluggum kirkjunnar en einfalt gler og veðurfar veldur því að málningin endist ekki lengi. Það eru miklar kvaðir

Kirkjan, sem er timburhús eins og fyrr segir, er í gotneskum stíl eins og sést á hvassbogamynduðum gluggum og hvelfingum.

sem fylgja því að vera með svona dýrgripi í höndunum og ekki væri verra ef hið opinbera kæmi sterkar að varðveislu friðaðra bygginga á Íslandi með því að efla Húsafríðunarsjóðinn sem Minjastofnun Íslands úthlutar úr til þeirra sem eru að lagfæra friðuð hús. En styrkirnir þurfa helst að vega upp á móti þeim aukakostnaði sem felst í viðhaldi friðaðra húsa. Allar þessar gömlu timburkirkjur eru mikilvægur hluti íslenskrar byggingararfleifðar og ber að varðveita.

Fjöldmargir dýrgripir

Í kirkjunni má finna fjölmarga dýrgripi sem erfitt er að meta til fjár. Má þar nefna orgelið sem nýlega hefur verið endurbætt, skírnarfontinn og altarisbúnað. Þeim sem þetta skrifar þykir hins vegar hvað vænst um málverk Eiríks K. Jónssonar húsamálara, eða það sem eftir er af því á korboga þar sem gengið er inn í kór kirkjunnar. Myndin sýnir Krist birtast lærisveinum sínum eftir upprisuna. Búið var að mála yfir verkið en það var endurheimt að hluta við endurbætur 1998. Skiptar skoðanir hafa verið um verkið, þ.e. hvort mála eigi yfir það aftur eða reyna að endurmála það í sama stíl. Sumum þykir þetta hálfa verk lýti á kirkjunni á meðan öðrum þykir óendanlega vænt um það og þann anda sem verkið skapar þó það sé ekki í upprunalegri mynd.

Notre Dame til viðvörunar!

Eftir stórbrunann sem varð í Notre Dame dómkirkjunni í París síðastliðið sumar fór af stað þörf umræða um varðveislu gamalla timburhúsa hér á landi. Dómkirkjan í Notre Dame skemmdist gríðarlega en er þó ekki ónýt og verður endurbyggð. En þak byggingarinnar hrundi að mestu auk turnsþírunnar á miðju þakinu og einnig urðu skemmdir efst á veggjum og niðri í kirkjunni vegna hruns og reyks. Staðreyndin er sú að þegar svona hendir í gömlum timburbyggingum verður yfirleitt ekkert eftir nema grunnurinn og því ekki kostur á sambærilegri endurbyggingu eins og í París. Eina leiðin til að vernda stórar timburbyggingar eins og Fríkirkjuna í Reykjavík til langrar framtíðar er að setja vatnsúðakerfi í hana. Líkurnar eru í sjáfum sér ekki miklar en afleiðingarnar yrðu það afdrifaríkar að áhættan telst umtalsverð. Búið er að setja vatnsúðakerfi í margar friðaðar byggingar hér á landi, aðallega skólabyggingar, og hefur tekist ágætlega til þó alltaf megi sjá ummerki kerfisins, en varðveislubátturinn vegur einfaldlega meira. Stundum er rætt um hættuna á vatnsskemmdum sem fylgir vatnsúðakerfum en sú hættu er margfalt minni en hættan af leka af almennum vatnslögnum þar sem kröfur og utanumhald er umtalsvert meira en á venjulegum pípulægnum. Auk þess sem tjón af völdum vatns er oftast afturkræft en það sama er almennt ekki hægt að segja um brunatjón í gömlum timburbyggingum.

Fríkirkjusöfnuðurinn í Reykjavík mun áfram leggja mikið kapp á að varðveita þessa fallegu kirkju við Tjörnina svo hún geti áfram verið ferðamönnum myndefni og verið tákn um byggingararfleifð Íslendinga um langa framtíð. Davíð S. Snorrason, verkfræðingur og formaður safnaðarráðs

Tónlistin í Fríkirkjunni

Byggingarlega séð er Fríkirkjan í Reykjavík eins og dæmi-gerð íslensk sveitakirkja, nema bara miklu stærri. Í kirkju af þessu tagi getur í venjulegu helgi-haldi verið galli að prestur standi einsamall fremst í kór kirkjunnar en nánasta samstarfsfólk hans, tónlistarfólkið, sé staðsett alveg í hinum enda hússins, uppi á kirkjulofti. Það er þó óneitanlega tignarlegt þegar kórsöngur og orgel hljóma af kirkjulofti, eins og af himnum ofan – en fjarlægðin, stafnanna á milli, getur orðið til að hefta flæðið. Einn af kostum Fríkirkjunnar sem tónlistarhúss er að fyrir framan fremstu bekkjarröðina er mikið rými og gólfpláss sem kemur sér vel fyrir allan tónlistarflutning, sérstaklega á tónleikum en líka við helgihaldið. Eftir að ég kom til starfa hjá Fríkirkjunni byrjuðum við allar messur uppi á kirkjuloftinu en eftir lestur guðspjalls fóru kór og organisti niður til þess að vera sýnilegri hluti af athöfninni og í betra sambandi við prestinn. Þá kom sér vel að hafa þetta rými fyrir framan þar sem flygillinn er staðsettur. Hljómur kirkjunnar er einstaklega hlýr en þó með hæfilegum eftirhljómi, einstaklega góður fyrir fjölbreytta tónlist. Eins og fram kemur í greininni um orgel Fríkirkjunnar er hægt að spila á það neðan af kirkjugólfi.

Kórar kirkjunnar

Kór kirkjunnar sem stendur vaktina í öllum messum er um það bil 12 manna hópur. Upphaflega kallaði hann sig einfaldlega Sönghópur Fríkirkjunnar en þegar hann söng inn á plötuna Manna-börn með Tómasi R. Einarssyni og Sigríði Thorlacius var nafninu breytt og heitir hann síðan Sönghópurinn við Tjörnina. Það var líka gert til aðgreiningar frá þeim hópi sem syngur við útfarir í samvinnu við Fríkirkjuna í Hafnarfirði. Þótt kirkjutengingin sé sterk hefur hópurinn í auknum mæli tekið að sér verkefni utan kirkjunnar. Tvisvar hefur hann sungið jólatónleika með Pálma Gunnarsyni í Eldborg og um síðustu jól sungum við á Háffjallatónleikum með Agli Ólafssyni. Á Menn-ingarnótt hefur verið fastur liður að Guðrún Gunnarsdóttir flytji tónlist og gamanmál. Kringum afmæli kirkjunnar 19. nóvember eru aðaltónleikar kórsins hvert ár.

Gunnar Gunnarsson, tónlistarstjóri Fríkirkjunnar. FRÉTTABLAÐIÐ/ANTON BRINK

Í fyrra buðum við kontrabassaleikaranum og djassskáldinu Ike Sturm að spila með okkur en hann er tónlistarstjóri í Saint Peter's Church á Manhattan. Við fluttum verk hans Jazz Mass, fyrir kór, einsöngvara, djasshljómsveit og strengjakvartett. Árið þar á undan fluttum við á kirkjuafmælinu verkið Eldmessu, í samvinnu við norska djasstrompetleikarann Arne Hiorth. Verkið fjallaði um Eldgosið í Laka, Móðuharðindin og Jón Steingrímsson eldklerk. Á vortónleikum okkar höfum við oftast en ekki flutt efni tengt djassi eða djasstónlistarfólki. Nú í september síðastliðnum tók sönghópurinn þátt í flutningi á vegum Al-qafila sem er fjölmenningarlegt

verkefni um Leo Africanus undir stjórn Rebal Alkhodari.

Álfheiður Björgvinsdóttir er þungavigtarkona þegar kemur að barnakórum. Barnakórnum við Tjörnina er mikill fengur að hennar starfi við kirkjuna. Fríkirkjan hýsir einnig tónleikaröðina Á ljúfum nótum sem Lilja Eggertsdóttir sér um.

Tónlist í helgihaldi

„Ég hef í langan tíma haft áhuga á að útsetja tónlist fyrir kóra og sönghópa. Þetta byrjaði smátt og hélt í hendur við tilraunir með kvöldmessur í Laugarneskirkju þar sem ég starfaði áður. Þá stóð til að byrja með svokallaðar Tómasarmessur með frjálsara formi og

Tónlistarsamvinna trúarbragðanna; gyðingleg tákn, kristnir og músiimar.

Frá flutningi Jazz Mass. Ike Sturm, bassaleikari og djassskáld, Sara Grimsdóttir og Erik Qvick. Reglulega eru haldnir tónleikar í kirkjunni.

fjölbreyttari tónlist. Við hugsuðum okkur að taka þátt í þessu á þeim tíma en síðan varð einhver seinkun á að verkefnið færi í gang þannig að við þjöfstörtuðum og fórum af stað með okkar eigin kvöldmessur með léttu sniði. Ég hef alltaf haft áhuga á djasstónlist og þess vegna lá beinast við fyrir mig að færa tónlistina í þá átt. Ég kallaði saman djasssveit; trommur, kontrabassa, blásara eða gítar eftir atvikum og svo auðvitað píanó. Það var skemmtileg áskorun að láta venjulegan kirkjukór syngja hljóma sem ekki er að finna í Sálmasöngsbókinni. Þetta ýtti mér út í að raddsetja hefðbundna sálma með djasslegri hljómanálgun. Messurnar festust í sessi og voru vinsælar. Eftir að ég kom í Fríkirkjuna gerðum við tilraunir með kvöldmessur en fórum síðan

út í að hafa þennan hátt á í öllum messum.“

Hljómsveitin Mantra

Úr röðum Sönghópsins við Tjörnina varð til lítið djassband sem spilar í flestöllum messum. Hljómsveitin, sem kallast Mantra, lifir líka sjálfstæðu lífi og við höldum tónleika á hverju ári en hana skipa Gisli Gamm, Aron Steinn Ásbjarnarson, Gunnar Gunnarsson og Örn Ýmir Arason. Tónlistin í helgihaldi Fríkirkjunnar er því bæði hefðbundin sálmatónlist með orgeli og djassskotnir sálmar með hljómsveit. Mér finnst þetta fara vel saman og tel að við höfum náð að festa í sessi fjölbreytilegan og sumpart óvenjulegan tónlistarflutning í kirkjustarfinu. Gunnar Gunnarsson, tónlistarstjóri Fríkirkjunnar

Falleg, einföld og hlýleg Fríkirkja

Fríkirkjan í Reykjavík er nágranni minn og hitti ég hana því fyrir á göngutúrum mínum nánast daglega. Þessi hófstilla kirkja sem berst ekki mikið á. Falleg, einföld, hlýleg og opin öllum – samt á sama tíma svo virðuleg og glæsileg.

Starfið innan veggja kirkjunnar er í anda við húsið sjálft.

Starfið innan veggja er svo í takt við húsið sjálft. Manneskjulegt og elskulegt – en alltaf vandað og glæsilegt.

Mér þykir ákaflega vænt um þennan nágranna minn. Sigríður Thorlacius

Sigríður Thorlacius.

Sálin við Tjörnina

Söngurinn ómagnaður komst ekki gegnum lokaðar dyrnar eða gluggana en fallegu lögin flugu til himins gegnum háan turn Fríkirkjunnar og náðu beinni tengingu við guðdóminn. Hljómur orgelsins undirstrikar helgi tónlistarinnar en tilbrigði trommunnar, klingjandi vindbjöllur og kontrabassi leggja grunninn að flutningi þar sem hátíðlegur söngur kórsins fær alveg nýtt yfirbragð – endurnærandi.

Að hafa frelsi til að semja tónlist og spinna út frá henni er gott fyrir kirkjuna. Samvinna hljómsveitar og sönghóps færir flutninginn í hæðir, í þágu listar og tilfinninga en ekki vegna djasstónlistarinnar sjálfrar eða til að ganga einhverri einni tónlistarstefnu á hönd.

Eitt helsta einkenni sálmaflutningsins í Fríkirkjunni er samspil bassa og slagverks sem myndar hljómsveitina auk píanós. Orgelið er notað á hefðbundinn hátt en jafnvel með því er bassinn

Dr. Huimin Qi tónlistarfræðingur og forstöðukona Konfúsíusarstofnunarinnar.

plokkaður og slagverkið leikur frjálslega með. Sálmar eru sungnir á örlítið annan hátt en venja er vegna djasssveitarinnar. Laglínur, taktur og hljómræn framvinda eru ekki fastar stærðir heldur háðar tíma og rúmi og er stjórnað frá píanóinu. Þetta snýst um að fanga

augnablikið og spila inn í þær aðstæður sem eru hverju sinni. Þannig er tónlistin lifandi og veitir söfnuðinum innblástur.

Forspil að messunni er leikið af fingrum fram og tekur jafnvel mið af döttlungum veðurs og vinda en eftirspil er jafnan framlenging af lokasálmi. Stundum er þó hvort tveggja sótt í smíðjur þekkra djassskálda.

Frá upphafi hefur Fríkirkjan haft mannréttindi, bræðralag og kærleika að leiðarljósi. Tónlist kirkjunnar tekur mið af þessum málum og leggur sitt af mörkum að styðja við þau í ljóðum og lögum.

Svanirnir rölta um, mávannir dansa og endurnar elta hver aðra um vatnið. Þetta skapar hið heillandi umhverfi Tjarnarinnar, en það er hins vegar hin tignarlega og fallega Fríkirkja sem er sálin í þessu fallega landi.

Huimin Qi, doktor í tónlist og kínverskur forstöðumaður Konfúsíusarstofnunarinnar Norðurljósa.

Kirkja Frímannsins er Fríkirkjan

Það fylgdu því ýmsir kostir að vera „spyrnt upp“ um bekk í barnaskóla og fá þar með að stunda nám samhliða þeim sem fremri manni virtust, a.m.k. árinu eldri. Ókostirnir fólust hins vegar í tálmunum af ýmsum toga, m.a. er leið að fermingum árgangsins.

Sá er þetta ritar var þá einungis 12 vetra og ótækur talinn til fermingar að mati helstu kirkjunnar manna í höfuðborginni. Maður knúði á hjá fjölmörgum kirkjum, háfættur og borubrattur, var iðulega vel tekið, þar til í ljós kom hinn raunverulegi lífaldur.

„Tölf ára börn getum við ekki fermt, við verðum því miður að varna þeim þeirrar þjónustu,“ var einatt viðkvæðið, þar til knúið var dyra í Fríkirkjunni. Þar blasti við manni holdgervingur mildi og kristilegs kærleika, séra Þorsteinn Björnsson, sá hljómprúði Fríkirkju-prestur er sungið hafði með fegurra móti en áður hafði þekkt lagið „Ó, Jesú, bróðir besti“.

Svo vel hafði til tekist að sjálft Ríkisútvarpið hafði sett sálminn á spilunarlista þess tíma, þannig að reglulega mátti heyra þennan himneska flutning Fríkirkjuprestins á öldum ljósvakans.

Séra Þorsteinn skildi vel vanda hins unga og viljuga fermingar-barns og lýsti sig reiðubúinn til að veita undanþágu frá þeirri megin-reglu að börn skyldu hafa náð a.m.k. 13 ára aldri með tilheyrandi andlegum þroska áður en til fermingar gæti komið. Fermingunni er jú ætlað að vera staðfesting (Confirmation) hins þroskaða, fullveðja einstaklings á sjálfri skírinni.

Nú var ýmsum létt, því til-hugsunin um að sitja einn eftir ófermdur í 2. bekk Hlíðaskóla hafði satt að segja plagað mann heil-

Jakob Frímann Magnússon fermdist í Fríkirkjunni í Reykjavík aðeins tólf ára. Prestur Fríkirkjunnar setti ekki aldurinn fyrir sig. FRÉTTABLAÐIÐ/STEFÁN

mikið. Maður hugsaði strax með sér að Fríkirkjan mundi að líkindum frá þessum tíma best hæfa þeim Frímanni sem svo hafði verið skírður 12 árum áður og leitaði nú staðfestingar þeirrar skírnar.

Ekki spillti fyrir að fermingin, sem var innblásin, falleg og eftirminnileg, reyndist einnig afar gjöful í veraldlegum skilningi.

Auk góðra gjafa helltist yfir fermingarbarnið reiðufé er dugði vel til kaupa á rauðu Farfisa rafmagns-orgeli – kjörgríp er nýttur skyldi til

yndisauka og frekari tekjuöflunar á vettvangi fyrirsjáanlegrar hljóm-sveitarmennsku.

Hlýhugur minn í garð Fríkirkjunnar allar götur síðan hefur m.a. speglast í athöfnum þar á borð við skír, fermingu og giftingu auk þess sem fjölskyldan er öll skráð í þessa góðu alþýðukirkju sem svo listilega var hönnuð og reist á fegursta stað Reykjavíkur.

Sóknarpresturinn, séra Hjörtur Magni Jóhannsson, er einhver allra besta, alþýðlegasti og frjálslyndasti

prestur sem við höfum eignast og maklegur þess að feta í fótspor séra Þorsteins. Auk þess hefur hann og söfnuðurinn borið gæfu til að laða að kirkjunni einn fremsta tónlistarmann landsins, hinn fjölhæfa afburðamann Gunnar Gunnarsson, organista og söngstjóra.

Í sameiningu hafa þeir gert Fríkirkjuna að eftirsóttum tónleikastað sem skartar fyrsta flokks hljómgæðum, hljóðfærum, söngvurum og hljóðfæraleikurum.

Það kann að felast ákveðin

þversögn í því að telja það til forréttinda að tilheyra kirkju sem stofnuð var af þeim sem ekki töldu sig njóta sannmælis, hvað þá forréttinda við upphaf 20. aldarinnar í Reykjavík.

Það er engu að síður svo að Fríkirkjan er kirkjan mín og verður til hinsta dags. Það hvílir blessun yfir þessu góða og fallega Guðs húsi í hjarta Reykjavíkur.

Megi það svo áfram verða um ár og aldir.

Jakob Frímann Magnússon

Fann fólkið mitt í Fríkirkjunni

Ámenntaskólaárunum varð mér alltaf ljósara og ljósara að ég átti enga samleið með þjóðkirkjunni. Þessi sýn mín fólst þá helst í því hvernig kirkjan og biskupinn ræddu mannréttindi samkynhneigðra, en í sömu andrá tók Fríkirkjan í Reykjavík fagnandi á móti öllum, að því að ég best fékk séð fordómalaust. Ég fann mitt fólk hér, og er þakklát fyrir þá mannlegu stefnu og virðingu fyrir öllum sem ein-kennir Fríkirkjuna.

Elin Björk Jónasdóttir

Elin Björk Jónasdóttir.

Séra Hjörtur Magni talar á tímamótum réttindabaráttu samkynhneigðra.

Minningar- og þakkarstund HIV samtakanna

Minningarguðsþjónustur vegna þeirra sem látist hafa úr alnæmi hér á landi hafa verið haldnar árlega í Fríkirkjunni í Reykjavík í meira en aldarfjórðung. Kveikt er á kertum til að minnast þeirra er látist hafa, einu kerti fyrir hvern einstakling sem við minnumst. Minningarstund þessi er alþjóðleg og heitir á ensku Candlelight Memorial Day.

Árlega mætir Margrét J. Pálmadóttir með sína fögru söngfugla og söngkonuna Berglindi Björk Jónasdóttur. Organisti í athöfninni er venjulega Gunnar Gunnarsson. Baba og félagar flytja yfirleitt magnaða Afrikutrommu-

Einar Þór Jónsson.

tónlist og að vanda er boðið upp á veitingar í Safnaðarheimili Fríkirkjunnar að lokinni messu.

Minningarstundin okkar hefur

þróast í að verða notaleg samverustund fyrir alla fjölskylduna þar sem ungir og gamlir geta notið hlýlegs andrúmslofts og frábærrar tónlistar. Auk þess að minnast þeirra sem látnir eru fögnum við lífinu og þeim tækifærum sem HIV-jákvæðir hafa til eðlilegs lífs í dag.

Vill stjórn HIV Ísland þakka Fríkirkjunni, séra Hirti Magna og öllu starfsfólki hennar sem hefur gefið vinnu sína og gert okkur mögulegt að njóta þessarar stundar með félagsfólki HIV samtakanna, gera okkur sýnilegri og stuðlað að nánd og samstöðu.

Einar Þór Jónsson, framkvæmdastjóri HIV Ísland

Kveðja frá Ike Sturm

Þegar ég kom í Fríkirkjuna í Reykjavík fyrir ári var mér heilsað með brosandí andlitum, hlýju faðmlagi og englaröddum. Það voru forréttindi mín og blessun að geta unnið með Gunnari Gunnarssyni og þessum einstaka kór og hljóðfæraleikurum að flutningi djassmessunnar okkar, The Jazz Mass. Innilegar hamingjuóskir með afmælið frá mér til þessa einstaka safnaðar og megi Guð halda áfram að blessa þjónustu ykkar og rými.“

Ike Sturm kontrabassaleikari, djass-skáld og tónlistarstjóri St. Peter's Church á Manhattan.

Um orgel Fríkirkjunnar

Í maíbyrjun árið 1926 komu til landsins með Lagarfossi 42 kassar frá Þýskalandi. Farmurinn sem vó 11 tonn innihélt nýtt orgel fyrir Fríkirkjuna í Reykjavík. Með í för var orgelsmiðurinn Kramer.

Með í för var orgel-smiðurinn Kramer frá Sauer-verksmiðjunum í Frankfurt við ána Oder. Hann setti upp orgelið ásamt Ísólfi Pálssyni, hljóðfærasmið og uppfinningamanni, föður Páls Ísólfssonar tónskálds og organista, og Pálmari syni hans. Hluti orgelhússins var smíðaður hér á staðnum. Uppsett kostaði hljóðfærið 41.500 krónur, sem nam andvirði tveggja einbýlishúsa, og var langstærsta hljóðfæri landsins.

Það var við hæfi þar sem Fríkirkjan var stærsta samkomuhús á landinu á þeim tíma. Um þær mundir voru Sauer-verksmiðjurnar komnar í eigu Walcker-fyrirtækisins en tengsl Walckers og Sauers voru í stuttu máli þau að Paul Walcker (1846-1928) gekk til liðs við Wilhelm Sauer 1892 og varð framkvæmdastjóri fyrirtækisins og síðan eigandi þess árið 1910. Talað hefur verið um þennan tíma sem hápunkt á blómaskeiði Sauer-orgelanna. Sauer andaðist 1916, en ári síðar lét Paul Walcker reksturinn í hendur frænda síns, Oscars Walcker (1869-1948). Sá stjórnaði þá bæði Walcker- og Sauerfyrirtækinu þótt rekstur þeirra væri aðskilinn. Orgelverksmiðja W. Sauer starfaði sjálfstætt með Walcker sem eiganda, fyrst Paul og svo Oscar, eins og fram kemur á skilti fyrsta spilaborðs Fríkirkjuorgelsins.

Orgelið var það sem kallað er pneumatískt, en þá fara boð frá nótnaborði að vindhlöðu í gegnum blýrör með loftþrýstingi. Svörun í slíkum hljóðfærum er jafnan sein en í þessu tilviki var hún líklega övenju sein því að þegar orgel Hafnarfjarðarkirkju var sett upp 1955 voru orgelsmiðirnir beðnir að kíkja niður í Fríkirkju og freista þess að stytta svörunartímann. Það mun ekki hafa tekist, en eitt af því sem organistarnir kvörtuðu jafnan yfir var að ómögulegt væri að spila staccato.

Páll Ísólfsson hóf störf við

Orgelið í Fríkirkjunni er einstaklega glæsilegt.

Fríkirkjuna haustið 1926 og var orgelið keypt „svo viðunandi orgel til afnota fyrir hr. Pál væri í kirkjunni“, segir í bréfi nokkurra aðila í Reykjavík sem tóku sig saman ásamt stjórn safnaðarins og öfluðu fjár til orgelkaupanna. Árið 1939 gerðist Páll organisti við Dómkirkjuna. Við stöðunni

í Fríkirkjunni tók þá Sigurður Ísólfsson, bróðir Páls og jafnframt nemandi. Sigurður var lærður úrsmiður og var hann natinn við að halda hljóðfærinu við, en pneumatísk orgel eru viðkvæm og þarfnast töluverðrar alúðar. Pálmar, bróðir Sigurðar, tók orgelið tvisvar í gegn, seinna skiptið

„Safnaðarráð ákvað í tilefni af 90 ára afmæli orgelsins að kaupa nýtt spilaborð sem væri meira í takt við hið gamla hljóðfæri. Það gekk eftir og 2017 kom nýtt borð sem Björgvin Tómasson orgelsmiður og Margrét Erlingsdóttir rafvirki tengdu.

1957, en að sögn Sigurðar var það aðeins hreinsað lauslega frá þeim tíma alveg fram til 1985. Þá var ástandið orðið frekar bágborið og ákvað safnaðarstjórn kirkjunnar að undirlagi Pávells Smid, nýráðins organista og eftirmanns Sigurðar, að fara í gagngerar breytingar á orgelinu. Klippipt var á blýrörin frá spilaborðinu, því hent í burtu og sett nýtt rafspilaborð. Orgelið var stækkað um 5 raddir til að ná meiri snerpu í hinn rómantíska og symfóníska hljóð. Nýja spilaborðið var afar nýttiskulegt í útliti, ósamhverft með plexigler í nótnastatífi. Það flýtti svörun orgelsins til muna og hafði mikla minnisrýmd fyrir raddir.

Ef til vill var flóknara að panta svona hluti eins og spilaborð í þá daga og vera í samskiptum við erlend fyrirtæki. Að minnsta kosti þótti mörgum spilaborðið ekki vel heppnað og fannst það ekki vera í stíl við þetta gamla hljóðfæri. Margir gagnrýndu þann óafturkræfa gjörning að henda pneumatíkinni og bentu á að hér væri enn eitt slysið í orgelsögu Íslands. Breytingin var þó í anda ákveðinnar stefnu sem viðgekkst víða þar sem gömlum orgelum af þessari gerð var fargað eða breytt á sama hátt og í Fríkirkjunni. Þetta gerðist bara aðeins seinna hér á Íslandi því þegar um miðjan 9. áratuginn

var komin fram öflug hreyfing í Evrópu um að bjarga og endurbýggja gömlu rómantísku orgelin í upprunalegum stíl. Hvað sem þessu leið eltist spilaborðið illa bæði í útliti og endingu.

Þegar undirritaður kom til starfa 2012 var kominn draugagangur í borðið. Ef til vill voru bræðurnir Páll, Sigurður og Pálmar Ísólfsmyndir að mótmæla þessum gjörningi úr öðrum heimi. Sumar nótur voru farnar að kúplast upp fyrir sig þannig að rödd úr I. borði kom á undarlegan hátt sterk inn á II. borði. Spilaborðið var einfaldlega ekki nógu vandað til að það borgaði sig að senda það utan og láta endurnýja rafkerfið.

Safnaðarráð ákvað í tilefni af 90 ára afmæli orgelsins að kaupa nýtt spilaborð sem væri meira í takt við hið gamla hljóðfæri. Það gekk eftir og 2017 kom nýtt borð sem Björgvin Tómasson orgelsmiður og Margrét Erlingsdóttir rafvirki tengdu. Borðið var fært til eldra útlits með tókkum úr handmáluðu postulíni og í pastellitum; hvítt, bleikt, blátt og grænt – en þannig voru litirnir á upprunalega spilaborðinu – arfur frá Walcker. Bætt var við áttunda-kúplingum á öll borð en upphaflega voru þar bara tengdar III. borði (en hægt að kúpla niður í II.). Mikill gleðigjafi og aukið notagildi var að fá MIDI í spilaborðið en það er eins og margir þekkja samskiptastaðall sem gerir mögulegt að taka upp rafrænt og stýra borðinu frá hvaða rafhljómborði eða tölvu sem er. Einnig er hægt að nota orgelið sem stjórnborð fyrir önnur rafhljómborði. Orgelið er (síðan 1985) elektro-pneumatískt, 41 rödd sem skiptist á 3 borð og pedal. Það hefur tvö swellverk og general crescendo.

Orgel Fríkirkjunnar er elsta pípuorgel landsins sem enn er í notkun. Það er smíðað í rómantískum stíl og hefur einstaklega mjúkan hljóð.

Gunnar Gunnarsson, tónlistarstjóri Fríkirkjunnar

Barnakórinn við Tjörnina

Hvað er fallelgra en syngjandi börn? Það var á adventu árið 2012 að spurning kom frá Gunnari Gunnarssyni, organista Fríkirkjunnar í Reykjavík, hvort ég hefði nokkur börn á mínum snærum sem gætu komið og sungið á adventukvöldi kirkjunnar.

Ég hóaði saman í litinn englahóp sem söng inn jólin ásamt fríðu föruneysi Sönghópsins við Tjörnina. Barnakórastarfi í Fríkirkjunni hafði þá legið í dvala um langt skeið en þessi stund bjó til litinn draum hjá mér að stofna Barnakórinn við Tjörnina. Fríkirkjan er dásamlegur staður og vildi ég skapa tækifæri fyrir börn að koma í fallettu kirkjuna okkar og eiga góðar stundir í söng og leik. Draumurinn varð mjög fljótt að veruleika og með hjálp Gunnars og Hjartar Magna auk velvildar safnaðarráðs var fyrsta æfing haldin í mars 2013.

Tíu hressir krakkar mættu til leiks og sungu saman fram á sumar. Tilraunin um að opna kirkjuna fyrir söngelskum börnum tókst og var lagt kapp á að efla hópinn og starfið. Góðir hlutir gerast hægt og hefur litli barnakórinn við Tjörnina fengið að vaxa og

Barnakórinn syngur hér við barnamessu í Fríkirkjunni undir stjórn Álfheiðar Björgvinsdóttur. FRÉTTABLAÐIÐ/ANTON BRINK

dafna síðustu árin. Syngjandi börn í kórnum eru nú þrjátíu og fimm talsins á aldrinum 6-11 ára. Á hverjum þriðjudegi fyllist kirkjan af kátum krökkum og húsið iðar af lífi. Foreldrar og systkini njóta þess að fylgjast með og einn og einn ferðamaður litur inn. Allir fara heim með gleði í hjarta.

Barnakórinn við Tjörnina tekur virkan þátt í safnaðarstarfi Fríkirkjunnar og syngur í fjöl-

skylduguðsþjónustum einu sinni í mánuði yfir vetrartímann. Eins tekur kórinn þátt í adventukvöldi og sýnir jólaleikþátt á jólatrés-skemmtun kirkjunnar. Helgiöld á páska er einnig mikilvægur punktur í okkar starfi. Samstarf við aðra barnakóra hefur verið farsælt. Kórinn hefur tekið þátt í sameiginlegum tónleikum og tekið þátt í frumflutningi á nýrri barnakórátónlist eftir Ásbjörgu

Álfheiður Björgvinsdóttir. FRÉTTABLAÐIÐ/ANTON BRINK

„Góðir hlutir gerast hægt og hefur litli barnakórinn við Tjörnina fengið að vaxa og dafna síðustu árin. Syngjandi börn í kórnum eru nú 35 talsins á aldrinum 6-11 ára.

Jónsdóttur. Verkefnin eru margvisleg og fjölbreytt. Í lagavali leitast ég við að flytja lög við hæfi barnanna auk þess að kynna fyrir þeim fjölbreytta sálmatónlist.

Fjölskylduguðsþjónusturnar í Fríkirkjunni gefa börnunum tækifæri til að koma fram og uppskera sína vinnu. Þar kynnast þau helgihaldinu, prestinum, organistanum og því dásamlega fólki sem starfar í kirkjunni. Börnunum fylgja mjög gjarnan fjölskyldur sem mæta til kirkju og er aldrei þéttar setið í kirkjunni en þegar fermingarungmenn og barnakórinn koma saman. Fyrstu söngvarar í kórnum góða eru nú orðnir unglingar. Það er gaman að hitta þá og kórforeldra á förnun vegi og finna fyrir þakklæti gagnvart starfinu í kirkjunni. Þarna er takmarkinu náð.

Ég má til með að þakka fyrir farsælt samstarf mitt við Gunnar organista og hljómsveitina Möntru. Það eru forréttindi að fá að syngja við undirleik fagmanna og barnsraddirnar skína þá enn skærar. Við erum svo sannarlega heppin að fá að starfa saman undir græna þakinu við Tjörnina. Álfheiður Björgvinsdóttir, kórstýra við Tjörnina

Fríkirkja á þremur öldum

Fríkirkjan fagnar 120 ára tímamótum, nú þegar hún hefur starfað rúman fjórðung þess tíma sem liðinn er frá siðaskiptum hér á landi. Mörg krefjandi verkefni bíða kirkjunnar í framtíðinni.

Fríkirkjan var stofnuð rétt í lok 19. aldar en jarðvegurinn var frjór og grundvöllurinn var lagður löngu, löngu fyrr. Í raun má rekja stofnun Fríkirkjunnar alla leið aftur til Nýja testamentisins og tíma frumkirkjunnar sbr. orð sr. Lárusar Halldórssonar, fyrsta prests Fríkirkjunnar: „Þeir söfnuðir, sem guði hafa verið þóknanlegastir, hafa án efa verið hinir fyrstu kristnu söfnuðir á postula og píslavættistímanum. En þeir voru allir frikirkjusöfnuðir.“

Siðbreyting

Rúm 500 ár eru nú liðin frá því að Marteinn Lúter festi 95 greinar sínar á hurð Hallarkirkjunnar í Wittenberg og hóf þar með siðbreytinguna. Siðbreytingin hér á landi kom síðar og fól margt neikvætt í sér en hið jákvæða vó þó þyngra. Með mótmælum sínum tengdi Lúter kristna trú aftur við samfélagslegt réttlæti, frelsi, lýðræði og jafnræði. Hann mótmælti kröftuglega þegar kirkjustofnunin var farin að upphefja og dýrka sjálfa sig í stað þess að framganga í hógværum anda Jesú frá Nasaret. Í þeim lúterska jarðvegi á Fríkirkjan sínar rætur.

Upplýsing og mannréttindi

Rekja má forsendur Fríkirkjunnar aftur til upplýsingarinnar á seinni hluta 18. aldar, til sjálfstæðisfyr lýsingar Bandaríkjanna árið 1776 og mannréttindayfirlýsingar Frakka frá 1789. Þessir atburðir endurspegluðu umskipti í hugarfari; endalok eldri heimsmyndar og stjórnarháttar og upphaf nútímalegra, vestrænna viðhorfa í stjórnmálum og í málefnum trúar og kirkju. Þeir fólu í sér afnám einvaldsins, konungsvalds, lénsveldis skipulagsins, forréttinda aðalsmanna, klerkastéttar og þrúgandi kirkjuvalds. Þeir fólu í sér aukin réttindi hinna almennu borgara, vaxandi miðstéttar þar sem mannréttindi voru í fyrirrúmi.

Grasrótarhreyfing

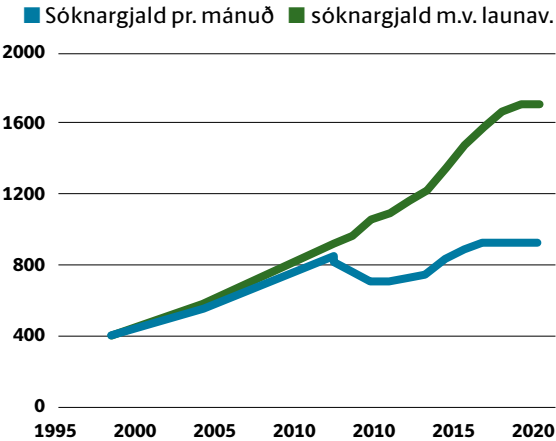
Við Íslendingar fengum trúfrelsi afhent frá Dönum með stjórnarskránni árið 1874. Fyrstu árin áttuðu menn sig ekki á þessu nýfengna frelsi. En síðan fóru hlutir að gerast. Í byrjun níunda ára-tugar 19. aldar var fríkirkja stofnuð í Reyðarfjarðarhreppi hinum forna. Sr. Lárus Halldórsson varð þar fyrsti fríkirkjuprestur hér á landi. Hann var síðar kosinn fyrsti prestur Fríkirkjunnar í Reykjavík. Sterk áhrif komu einnig frá Íslendingabyggðum í Kanada og Norður-Ameríku þar sem menn höfðu góða reynslu af aðskilnaði ríkis og kirkju.

Fríkirkjan var því grasrótarhreyfing og nýtt lýðræðisafli í ferskum anda nýfengins trúfrelsis. Hún var stofnuð af íslenskri alþýðu en ekki goðum, höfðingjum, konungum eða öðrum valds- eða embættismönnum. Fríkirkjan gegndi síðan mikilvægu hlutverki í sjálfstæðisbaráttu Íslendinga.

Tuttugasta öldin

Kirkjubyggingin reis í sinni fyrstu mynd við Tjörnina árið 1903. Ári síðar var ákveðið að stækka hana um helming og enn aftur var hún stækkuð árið 1925. Þeir sem reistu og stóðu að baki voru íslenskir iðnaðarmenn, barnmargar verkamannafjölskyldur, fjölskyldur sjómanna og bænda sem voru að flytja til Reykjavíkur á þeim tíma. Um 200 fjölskyldur gengu í Fríkirkjusöfnuðinn við stofnun

45% Rýrnun – Þróun reiknaðra og greiddra sóknargjalda 1997–2020

Fríkirkjan við Tjörnina í falglegri morgunskímu í miðbæ Reykjavíkur.

hans. Þær fundu sig ekki heima í hinni dönsku dómkirkju þar sem danskir fyrimenn og íslenskir embættismenn þeirra áttu allra bestu og fremstu bekkina sem lokaðir voru af með hlerum. Íslensk alþýða mátti ekki óhreinka sætin með því að setjast í þau og varð því að vera aftast, eða úti.

Danskt stjórnsýsluapparat

Þjóðkirkjufyrirkomulagið með sínum landfræðilegu sóknarmörkum var og er enn í vissum skilningi leifar af dönsku stjórnunarfyrirkomulagi, hannað til að halda landanum í skefjum. En á fyrrihluta aldarinnar tilheyrði rúmur þriðjungur ef ekki hátt í helmingur allra íbúa Reykjavíkur Fríkirkjusöfnuðinum hér við Tjörnina. Á 100 ára afmæli Fríkirkjunnar í Reykjavík þann 21. nóvember 1999 flutti þáverandi forseti Íslands, Ólafur Ragnar Grímsson, eftirfarandi orð í Fríkirkjunni:

„Hér hafa þúsundir Reykvíkinga komið saman í bæn og þakkar-gjörð, leitað huggunar og líknar í sorg og efa, fagnað skirn og fermingu, játað guði og frelsaranum á þann hátt sem best hæfir trúarþörf hvers og eins. Hér eignuðust Íslendingar lifandi minnisvarða um þá framsækni sem einkenndi bjartsýna þjóð í árdaga aldarinnar:

kirkju sem snemma varð hugljúft kennileiti ungrar höfuðborgar; turninn og spegilmynd hans í Tjörninni: tákni um samspil fegurðar og framfaravilja, kenni-mark þeirrar kynslóðar sem færði Íslandi fullveldi og sjálfstæðan sess í samfélagi þjóðanna. Fríkirkjan í Reykjavík hefur verið samferða öldinni og varðveitir í sögu sinni enduróm og minningu þeirra viðburða, umróts og hugsunar sem hægt og bitandi gerðu Íslendingum kleift að vera á eigin forsendum þjóð meðal þjóða.“

Hindranir í ytri umgjörð

Árið 1966 var lítil reglugerð sett til höfuðs Fríkirkjunní. Hún var unnin í samvinnu fjármála- og kirkjumálaráðuneyta og fór frekar leynt en olli verulegum straumhvörfum í trúfélagaskráningu landsmanna. Starfsemi Fríkirkjunnar var takmörkuð við ákveðin afmörkuð landsvæði og fólk var sjálfkrafa skráð úr Fríkirkjunni við það eitt að það færði lögheimili sitt á milli svæða. Effólk flutti til útlanda, t.d. til að fara í framhaldsnám í örfá ár, en kom síðan aftur heim í sama húsnæðið þá var sjálfkrafa búið að skipta um trúfélag, óumbeðið. Mikið var um að fjölskyldur flyttu og skiptu um lögheimili á þessum tíma.

Opinber framlög til þjóðkirkjunnar 2020*

Launagreiðslur	2.374.700.000
Rekstrarkostnaður o.fl.	368.400.000
Framlag til sjóða	711.400.000
Samtals	3.454.500.000 **

*Sóknargjöld sem innheimt eru með tekjuskatti ekki meðtalin.
** Tölur eru áætlaðar skv. viðbótarsamningi íslenska ríkisins og þjóðkirkjunnar, dagsettum. 6. september 2019 sem er með fyrirvara um samþykkt Alþingis.
Tölur eru á verðlagi ársins 2018.

Mannréttindi brotin á fríkirkjufólki

Afar fáir tóku eftir auglýsingunni á sínum tíma en áhrif hennar voru gífurleg. Vegna hennar voru þúsundir félaga teknar af félagskrá Fríkirkjunnar og skráðar í þjóðkirkjuna án vitundar eða samþykkis. Nú eru afkomendur þessa fólks orðnir margfalt fleiri og hafa þeir ómeðvitað greitt trúfélagsgjöld sín til þjóðkirkjunnar í fjölmörg ár án þess að ætla sér það. Ef svona nokkuð viðgengist í dag væri það talið mannréttindabrot.

Sjálfvirk skráning úr fríkirkjum í þjóðkirkjuna

Reglugerðin fékkst ekki afnumin fyrr en rúnum aldarfjórðungi síðar, þ.e. árið 1992 eftir langa baráttu fríkirkjufólks. Ætla mætti að opinberir talsmenn ríkiskirkjunnar hefðu fagnað því að evangelískir lúterskir fríkirkjusöfnuðir væru loks leystir úr búsetuhömlum hins opinbera. En það fór fjarri. Talað var niður til Fríkirkjunnar og þáverandi biskup Íslands, Ólafur Skúlason, sagði að úr þessu hefðu fríkirkjusöfnuðir sömu stöðu og sértrúarsöfnuðir og gat ekki samglaðst fríkirkjufólki er það náði fram sínum réttindum.

Þrátt fyrir búsetuhömlur og sjálfvirka úrskráningu í meira en aldarfjórðung og þau milljarða forréttindi sem þjóðkirkjan hefur notið umfram önnur trúfélög þá náði Fríkirkjan að halda sínum kúrs og meira en það, safnaðar-meðlimum fór að fjölga aftur.

Tuttugasta og fyrsta öldin

Á þeim tæpu tveim áratugum sem liðnir eru af þessari öld hefur meðlimafjöldi Fríkirkjunnar tvöfaldast. Þann 6. september sl. gerði ríkið milljarða framtíðarsamning við það trúfélag sem mestra forréttinda nýtur og allra mest fækkar í. Í síðustu 2-3 áratugina hefur fækkað meira í þjóðkirkjunni en í nokkru öðru trúfélagi. En nú virðist samningur gerður án þess að nokkurt tillit sé tekið til fækkunarinnar hvorki í fortíð né nútíð og því mun hlutur þjóð/ríkiskirkjunnar enn vaxa hlutfallslega þar sem allar líkur eru á enn frekari fækkun. Á meðan eru trúfélags/sóknargjöld hinna frjálsu trúfélaga stöðugt að lækka þrátt fyrir jafna og stöðuga fjölgun félaga. Sóknargjöld hafa rýrnað að verðgildi sínu um 45% frá 2009. Mismununin mun því aukast verulega.

Bara hugmynd

Hugmyndin sem liggur að baki kirkjujardasamkomulaginu milli ríkis og ríkis/þjóðkirkjunnar er bæði gölluð og skaðleg. Kirkjujarðasamkomulagið er bara léleg hug-

Milljarða mismunun – Framlög til 17 frjálsra kristinna söfnuða ***

Launagreiðslur	0
Rekstrarkostnaður o.fl.	0
Framlag til sjóða	0
Samtals	0

***41.000 einstaklingar eru skráðir í þessa söfnuði.
Um sl. áramót stóðu 124.400 manns utan þjóðkirkjunnar.

mynd sem sett hefur verið í lagalegt pappírsform. Hugmyndin skaðar bæða aðila sem að koma. Öllum hugmyndum má breyta, það er okkar henda út þeim gölluðu og skaðlegu og móta nýjar, til framtíðar fyrir almannaheill og framtíð þjóðar.

Núverandi fyrirkomulag trúmála í okkar lýðræðissamfélagi þjónar fyrst og fremst einu trúfélagi, einni ríkistrúarstofnun umfram öll önnur frjáls trúfélög, lútersk sem og önnur. Fyrirkomulagið hefur valdið firringu og flótta þjóðarinnar frá öllu því sem telst trúarlegt.

Turnarnir tveir

Í tölum þjóðskrár um trúfélagsaðild landsmanna er að finna tvo risa-turna. Fyrri stóri turninn á grafinu, visar beint niður á við, er í mínus og vitnar um úrsagnir úr þjóðkirkjunni; þeir á dag. Hinn turninn visar hátt upp í loft, er í plús og vitnar um alla þá sem hafa fengið nóg og vilja halda sig utan allra trúfélaga. Öorði hefur verið komið á trú og trúfélög með núverandi fyrirkomulagi, þjóðin er á flótta undan þessum ótrúverðugleika og ábyrgðin liggur hjá þjóðkirkjustofnuninni og ríki.

Við höfum öll fengið nóg af trúfélagaprasi. Fríkirkjan við Tjörnina má vel leysast upp í sínar frumeindir þegar hún hefur komið góðu til leiðar og stuðlað að jafnræði trúfélaga og lífsskoðunarfélaga. En við höfum enn verk að vinna.

Fram undan

Áskoranir tuttugustu og fyrstu aldarinnar eru fjölmargar. Viða í heimi og all víða nærri okkur, er þrengt að þeim mannréttindum sem margir á undan okkur hafa barist fyrir með blóði, svita og tárur. Mannréttindi sem við höfum talið svo sjálfsgöð. En öllu því er nú ógnað. Viða er sjálft lýðræðið haft að háði, leikið með það, til að skapa sundurleitni og óstöðugleika, fyrir sterka manninn. Við þurfum að standa vörð.

Græn og grasrótarvæn

21. öldin er ekki okkar hinna miðaldra, hún er afkomenda okkar. Við höfum ekki erft jörðina frá forfedrum okkar til að gera hvað sem er, heldur höfum við fengið hana að láni frá komandi kynslóðum og við skilum ekki góðu búi. „Húsið okkar brennur“ heitir baráttusaga hinnar 16 ára Gretu Thunberg. Skyldi Fríkirkjan við Tjörnina og Kvosin vera komin undir sjó eftir einhverja áratugi? Krefjandi verkefni bíða trúfélaga, lífsskoðunarfélaga og trúarbragðanna allra á sviði umhverfis- og náttúruverndar. Þar hafa þau öll í fjölbreytileika sínum mikilvægu hlutverki að gegna. *Séra Hjörtur Magni Jóhannsson*

Að fermast í Fríkirkjunni

Haustið 2014 ákvað ég ásamt vinkonu minni og vini að hefja fermingarfræðslu í Fríkirkjunni í Reykjavík. Mig langaði að prófa eitthvað nýtt og eitthvað annað en allir aðrir. Eftir rosalega stuttar samræður við foreldra mína ákvað ég að Fríkirkjan væri það sem ég var að leita að. Ég var frekar stressaður þegar ég mætti fyrsta daginn en það hjálpaði mér mjög mikið að ég vissi að ég myndi þekkja einhverja.

Fermingarhópurinn hittist fyrst í ágúst sem er frekar óvenjulegt og við tókum viku saman í fræðslu rétt áður en skólinn byrjaði. Þegar ég mætti var stressið voða fljótt að hverfa. Við byrjuðum á að fara í skemmtilega leiki og vorum alls ekki lengi að kynnast. Svona hélt vikan áfram, skemmtilegir leikir í bland við fræðslu. Ég man að ég hlakkaði til að mæta á hverjum degi þessa viku. Vikan kláraðist og næst á dagskrá var ferð í Vatnaskóg þar sem við gistum í eina nótt. Það var frábær ferð og ég held að hver einn og einasti hafi skemmt sér rosalega vel.

Fermingarfræðslan var einu sinni í mánuði fram á vor og alltaf fylgdi messa á eftir. Einn laugardaginn hittumst við meira að segja öll í kirkjunni um kvöldið, horfðum á mynd og gistum fram á sunnudag. Allan veturinn var ég spenntur fyrir því að mæta og hitta krakkana. Ég var duglegur að fara í kvöldmessur yfir veturinn sem mér þóttu sérstaklega skemmtilegar, kertaljós og djasstónlist. Fermingin sjálf fór rosalega vel fram að minni mati. Ég fékk að velja dag og ákvað að vera alveg einn. Þannig bjó ég til frekar óvenjulega en rosalega eftirminnilega stemningu þegar

Séra Hjörtur Magni og Aron Heimisson fermingardrengur árið 2015.

kemur að fermingu og dagurinn sjálfur var frábær í alla staði. Ég mæli algjörlega með Fríkirkjunni, þar er frábær andi og skemmtilegt starfsfólk. Í kirkjunni er mikið

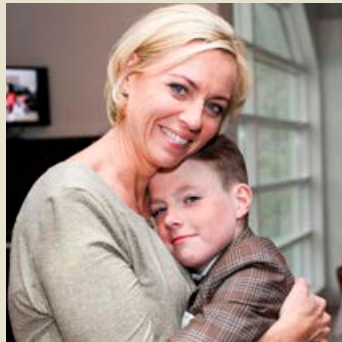
talað um mannréttindi sem höfðar mjög mikið til mín, það eiga jú allir að vera jafnir í þessu samfélagi. Aron Heimisson –fermingar-drengur 2015

Ljúfar samverustundir

Sonur okkar ákvað eftir að hafa sótt nokkrar messur í Fríkirkjunni í Reykjavík að hefja þar fermingarfræðslu að hausti 2014. Þegar maður er tæplega 14 ára gamall er alls ekki sjálfgefið að taka sig út úr hópnum í hverfinu og sækja fræðslu í allt öðru hverfi, í allt annarri kirkju en allir vinirnir. Hann var ákveðinn og vinkona og vinur fylgdu honum. Fermingarfræðslan hófst með viku í ágúst fyrir skólabyrjun, drengurinn kom alsæll heim eftir hvern dag, allt ótrúlega skemmtilegt að hans sögn. Skemmtilegir krakkar úr öðrum hverfum á höfuðborgarsvæðinu sem hann kynntist. Frábær prestur og aðrir leiðbeinendur einnig.

Eftir því sem á leið veturinn var fræðsla um það bil einu sinni í mánuði og svo messa í kjölfarið. Við vorum auk þess dugleg að sækja kvöldmessur, við kerta-ljós og yndislega tónlist að hætti Hjartar Magna prests og Gunnars Gunnarssonar organista – ljúfar samverustundir sem við kunnum að meta og nutum til hins ýtrasta. Við fundum að í Fríkirkjunni er mikil áhersla á mannréttindi – allir eru jafnir og allir velkomnir. Þar er áhersla á ljósið innra með okkur – eða fyrir utan. Frelsi og jafnræði sem hentar okkur fullkomlega. Persónulegt og afslappað andrúmsloft.

Þegar kom að fermingunni sjálfri höfðum við engar áhyggjur, ekkert stress á tíma, bóka athöfn, sal eða annað. Börnin eru miklu færri en venjulega og athafnir

Sædis og Aron.

geta því dreifst á lengri tíma. Við þurftum sem sagt ekki að bóka tíma í fermingu eða sal með árs fyrirvara eins og virðist tíðkast í flestum kirkjum.

Þegar leið á varð niðurstaðan svo sú að sonurinn hafði hug á að fermast einn, hafa sína eigin athöfn og bjóða sínu fólki til kirkju í athöfnina sjálfa, þar á eftir að röltu með gestum yfir í safnaðarheimili kirkjunnar til veislu.

Þetta gekk allt eftir, Hjörtur Magni tók vel í bón hans. Dagurinn var fullkominn í alla staði, drengurinn og fjölskylda alsæl. Við hefðum ekki getað hugsað okkur betra umhverfi í þessu tilfelli en í Fríkirkjunni. Öll samskipti við prestinn og annað starfsfólk var til fyrirmyndar. Nú stefnir í að yngri sonur okkar velji sér sama farveg næsta vor – byrjunin lofar góðu – allir afslappaðir ennþá, hvorki búið að velja dag né sal. Við mælum heilshugar með Fríkirkjunni – hún er fyrir alla – alltaf.

Sædis Guðmundsdóttir
– móðir fermingarbarns 2015

Arne Hiorth djasstrompetleikari, tónskáld, stjórnandi og upptöktstjóri.

Bygging með sál

Fríkirkjan í Reykjavík er merkilegur og einstakur vettvangur. Hún er ekki byggingardjásn á sama hátt og Harpa en sálin er stórkostleg. Eftir að hafa starfað í 20 ár í Suður-Afríku hef ég kynnst sál þeirrar fallegu þjóðar, sem einnig er skrifað í skjaldarmerki hennar: „Eining í fjölbreytileika“. Þetta gætu einmitt mjög vel verið einkunnarorð Fríkirkjunnar.

Tónlistarmenn úr ólíkum áttum, óháð tónlistarstíl, menn-ingararfleifið og tjáningu, geta auðveldlega fundið sig heima og velkomna í þessari kirkju.

Við Helge Nysted upplifðum þetta strax þegar við unnum

okkar fyrsta SNØ-verkefni hér með Gunnari og Sönghópnum við Tjörnina í desember 2014. Gunnar Gunnarsson er litillátur, fjölhæfur og glöggur tónlistarmaður, ætíð skapandi og fús til að prófa nýtt efni. Og kórinn er sjaldgæf náma af hæfileikaríkum atvinnusöngvurum. Verkefni okkar Eldmessa árið 2017 með tveimur ítölskum tónlistarmönnum og tveimur norskum, ásamt Gunnari og sönghópnum, voru fyrir mér tíma-mót hvað varðar nýja tjáningu í kirkjutónlist. Ég óska Fríkirkjunni alls hins besta um ókomin ár og vonast til að halda áfram okkar frábæru samvinnu.

Arne Hiorth tónlistarmaður

Kvenfélag Fríkirkjunnar

Kvenfélag Fríkirkjunnar í Reykjavík er elsta kirkjukvenfélag landsins, stofnað 6. mars 1906.

Á stofnfundinum var samþykkt skipulagsskrá með því markmiði að efla safnaðarlíf, styrkja málefni safnaðarins og líkna sjúkum og bágstöddum í söfnuðinum.

Einnig létu þær landsmálin sig varða og styrktu byggingu Landspítala og Vífilsstaðaspítala. Einn höfuðþáttur í starfseminni var hirðing og skreyting kirkjunnar og útvegum vandaðra kirkjugripa. Allt frá árinu 1907 hefur kirkjan notið gjafa kvenfélagsins, altarisbúnaðar, altaristöflu, messuklæða, og margs er að gagni hefur komið. Árið 1929 gaf kvenfélagið skírnarfont.

Skömmu eftir stofnun safnaðarins 1899 var stofnað kvenfélag áhugasamra kvenna um byggingu kirkju fyrir söfnuðinn. Kristín Pétursdóttir, kona séra Lárusar Halldórssonar, var formaður félagsins. Þessar konur lögðu fyrsta fjárframlagið til kirkjubyggingarinnar.

Þegar séra Lárus lét af þjónustu við söfnuðinn lagðist félagið niður og ekkert kvenfélag var starfandi við söfnuðinn í tæp fjögur ár, þar til núverandi kvenfélag var stofnað undir forystu Guðríðar Guðmundsdóttur, eiginkonu séra Ólafs Ólafssonar safnaðarprestis, sem sinnti formennsku í aldarfjórðung.

Of langt yrði að telja allar þær félagskonur sem hafa af áhuga unnið fyrir félagið og söfnuðinn öll þessi ár. En áfram halda þær í hefðirnar og hefur skipulagsskráin verið í heiðri höfð þótt lögin

Kvenfélagskonur eftir vel heppnaða verslunarferð. Formaðurinn, Ágústa Sigurjónsdóttir, sem og fyrrverandi formaður, Ebba Margrét Magnúsdóttir, Hrefna Einarsdóttir og Þóra Guðmundsdóttir glaðar í bragði.

hafi verið löguð að breyttum tímum.

Í lok síðustu aldar gaf kvenfélagið til kirkjunnar altarisbúnað, þrjá hökla og stólur, sem Hólmfríður Árnadóttir lishönnuður hannaði.

Á 100 ára afmæli félagsins var kirkjunni færður standur fyrir bænakerti, unninn af Steinunni Þórarinsdóttur myndlistarmanni, og garðurinn norðan megin kirkjunnar endurgerður.

Undanfarið hefur verið unnið að því að blása lífi í félagið og eru félagskonur um 40 talsins. Haldnir eru sex fundir yfir árið þar sem félagskonur hittast og njóta félagsskapar ásamt því að fá til sín fræðslu og aðra skemmtun.

Það verður að segja að kirkjukvenfélög hafa oft mátt róa lífróður og var kvenfélag Fríkirkjunnar þar engin undantekning. Starfsemi félagsins var um tíma orðin lítil en nú hafa félagskonur blásið lífi í félagsskapinn og láta á reyna hvort ekki megi hvetja fleiri konur til að koma til liðs við okkur og vinna að málefnum liðandi stundar af auknum krafti.

Á 25 ára afmæli kvenfélagsins orti félagskona:

Það félag sem bæta vill
framtíðarmál
og fúslega að marki því styður
að glæða hið fagra í göfugri sál,
svo geymist þar eining og friður.

Snorri Sigfús Birgisson, pianóleikari og tónskáld.

Eðlileg heimkynni tónlistarinnar

Ad fara á tónleika í Frikirkjunni er alltaf tilhlökkunar-efni. Þar er gott að hlusta og þar er líka gott að spila og syngja. Hvað veldur? Er það hljómburðurinn góði? Eða allar þær háleitu hugsanir sem tengjast kirkjunni og allir tónarnir sem hafa hljómað þar frá fyrstu tíð. Ef til vill er það meðvitundin um söguna og um kynslóðirnar sem setið hafa á kirkjubekkjunum á undan okkur eða er það kannski bjart og látlaust yfirbragð kirkjunnar og staðsetning hennar á besta stað í Reykjavík?

Nálægðin við Tjörnina?

Líklegast er það ekkert eitt sem

veldur, kannski fremur margt sem í sameiningu heillar okkur. Það er eins og Frikirkjan sé svo eðlileg heimkynni tónlistar að við hugsum ekki um það neitt sérstaklega hvernig á því stendur að við hlökkum til að fara þangað á tónleika.

Frá því tónlist heyrðist fyrst í kirkjunni hefur heimurinn sannarlega tekið stakkaskiptum og án vafa mun umhverfi okkar halda áfram að breytast, jafnvel enn hraðar en okkur getur nú órað fyrir. Vonandi mun samt Frikirkjan halda áfram að hýsa alls kyns tónlist um ókomna tíð, hvernig sem allt veltist.

Snorri Sigfús Birgisson

Heillandi hljómburður

Ég hef notið þess heiðurs og þeirrar ánægju um margra ára bil, að taka þátt í tónlistarflutningi í Frikirkjunni við Tjörnina. Margar ljúfar minningar koma upp í hugann, samspil við frábæra organista kirkjunnar og aðra góða samstarfsmenn, við guðsþjónustur og aðrar athafnir, í gleði og sorg, en einnig tónleikar af margvíslegum toga.

Frikirkjan er það hús í Reykjavík sem mér þykir einna vænst um, og hljómburðurinn hvað mest heillandi. Upplifuninni að spila á fiðluna mína í þessu fallega húsi er hægt að líkja við að vera inni í sjálfu hljóðfærinu. Þegar ég finn hjá mér þörf fyrir að leika tónlist, þá hugsá ég oft: „Mikið væri gaman að fá að spila þetta í Frikirkjunni við Tjörnina“.

Hjörleifur Valsson

Hjörleifur Valsson fiðluleikari.

Vettvangur menningar

Tónlistarmaðurinn Svavar Knútur sendir kveðju í til-efni afmælisins. „Frikirkjan er ekki bara dásamlegt hús og ómetanlegur hluti af menningar- og byggingasögu Reykjavíkur. Hún er líka skapandi og gefandi þátttakandi í nútímanum, leiðtogi í réttindabaráttu og lifandi menningarhús, vettvangur svo margra frábærra menningar- og listvið-burða.“

Svavar Knútur tónlistarmaður.

Staðið af sér marga storma

Mér þykir afar vænt um Frikirkjuna við Tjörnina í Reykjavík og söfnuð hennar sem stofnaður var árið 1899 eða fyrir 120 árum. Fyrir 30 árum þáði ég boð þáverandi frikirkjuprests, Cecils Haraldssonar, um að flytja predikun dagsins í Frikirkjunni við útvarpsguðsþjónustu, þá ungur maður, 25 ára gamall, starfandi sem framkvæmdastjóri Gídeonfélagsins á Íslandi. En alþjóðasamtök þeirra voru einmitt einnig stofnuð árið 1899. Þá má til gamans geta að 10 árum síðar starfaði ég svo sem framkvæmdastjóri KFUM og KFUK sem eru frjáls félagasamtök, ekki kirkja eða söfnuður, sem einnig voru stofnuð á Íslandi árið 1899. Greinilega merkilegt ár.

Ekki grunaði mig þá að tæpum einum og hálfum áratug síðar væri ég farinn að leysa af hinn ágæta safnaðarprest Frikirkjunnar, að hans beiðni, Hjört Magna Jóhannsson, við sunnudagsguðsþjónustur safnaðarins með því að leiða stundirnar, predika og flytja bænir dagsins og blessunarorð. En þannig hefur háttað nokkuð reglulega síðastliðin sjö ár.

Hefur það í senn verið afar ánægjulegt og gefandi enda tónlistin sem leidd er af Gunnari Gunnarssyni, organista og tónlistarstjóra kirkjunnar, auk hljómsveitarinnar Möntru og sönghópsins Við Tjörnina bæði afar vönduð, notaleg og sérlega blessunarrík. Þakka ég þeim hlýtt og gott samstarf og þeim fjölmörgu fyrir komuna sem hafa lagt leið sína í Frikirkjuna þegar ég hef þjónað þar, jafnt safnaðarmeðlimum sem og öllum hinum sem sannarlega eru ekki færri. Vegir Guðs eru sannarlega órannsakanlegir og ekki veit maður hvað lífið á eftir að færa manni í fang eða hvað næsti dagur á eftir að bera í skauti sér.

Það er mér því bæði heiður og mikil ánægja, afar ljúft og skylt sem

Sigurbjörn Þorkelsson.

ég af þakklæti og hlýju samgledst vinum mínum í söfnuði Frikirkjunnar við Tjörnina í Reykjavík og óska þeim söguríka söfnuði til hamingju með 120 ára afmælið. Því hafa aðrir söfnuðir eða kirkjur ekki náð hér á landi fyrir utan kaþólska söfnuðinn og þjóðkirkjuna. Þess má geta að Frikirkjan er elsta kirkja í Reykjavík að Dómkirkjunni frá-talinni.

Frikirkjan stendur náttúrulega á einstökum stað við Tjörnina í miðborg Reykjavíkur. Þar er magnað að standa við altarið, líta yfir söfnuðinn og horfa út yfir Tjörnina á leiðinni út eftir guðsþjónustu.

Frikirkjan var strax og hefur allt fram á þennan dag verið skýr og trúverðugur valkostur fyrir þá sem einhverra hluta vegna finna sig ekki í því að tilheyra þjóðkirkjunni en vilja engu að síður ekki sleppa taki á himnakaðli kærleika Jesú Krists sem umvefur, heyrir bænir, skilur, gefur frið og von. Og velur að fá að tilheyra frjálsum söfnuði á lúterskum grunni. Enda kirkjurnar

báðar kenndar við lúterska kenningu og arfleifð. Nú og svo hafa náttúrulega heilu fjölskyldurnar kynslóð eftir kynslóð valið að tilheyra Frikirkjunni enda hefðin sterk og mörgum mjög kær.

Frikirkjan hefur staðið af sér margvíslega storma í 120 ár. Farið sínar leiðir og átt farsæla samleið með þjóðinni í öll þessi ár og hefur löngu sannað sig sem dýrmæt menningar verðmæti og trúarmíðstöð í íslenskri arfleifð sem á djúpar rætur í íslenskri þjóðarsál. Hún hefur ávallt haldið sínu og gott betur enda farið ört vaxandi hvað fjölda skráðra meðlima snertir á þessari öld. Þangað er afar heimilislegt og notalegt að koma. Móttökur eru áreynslulausar og kærleiks-andi Jesú Krists umvefjandi og allt umlykjandi.

Með þakklæti, kærleiks- og friðar-kveðju.
Lifi lífið!
Sigurbjörn Þorkelsson,
ljóðskáld og rithöfundur og aðdáandi lífsins

Lilja Eggertsdóttir segir að tónlistarflytjendur hafi oft orð á því hvað gott sé að flytja tónlist í Frikirkjunni.

Á ljúfum nótum

Tónleikaröðin Á ljúfum nótum var stofnuð árið 2012 af Lilju Eggertsdóttur. Haustið 2015 færði röðin sig um set og hóf starfsemi sína í Frikirkjunni við Tjörnina í Reykjavík. Hefur samstarfið við Frikirkjufólk gengið afskaplega vel.

Tónlistarflytjendur hafa oft orð á því hvað gott sé að flytja tónlist í Frikirkjunni, og er hún uppáhaldsstaður margra.

Upphafleg hugmynd að tónleikaröðinni var sú að bjóða upp á möguleika fyrir allt tónlistarfólk til að koma fram með sin verkefni,

meðal annars þar sem húsnæði væri fritt og miðsvæðis. Umsjónarmaður hafði sérstaklega í huga það fólk sem kemur heim úr námi og fær ekki fasta vinnu sem tónlistarmenn, þar sem aðalvinna tónlistarmanna hér á landi felst í tónlistarkennslu. Það er að bjóða upp á mjög aðgengilega aðstöðu fyrir tónlistarmenn, bæði til að flytja verkefni sín og að halda sér í formi.

Annað markmið er að bjóða upp á tónleikaröð þar sem tónlistarmenn koma úr flestum stéttum tónlistar og flytja ólíka tónlist eins og t.d. djass og klassik. Þriðja mark-

miðið er að efla þá menningu að sækja hádegistónleika. Að sú hefð skapist að fólk geti leyft sér að njóta tónlistar í hádeginu í stutta stund, þar sem ekki allir hafa tók á því að komast út á kvöldin eða á öðrum tímum dagsins eða vikunnar.

Árlega eru haldnir jólatónleikar í hádeginu til styrktar Landspítala. Þar koma fram um fimmtíu flytjendur, einsöngvarar, kór og hljómsveit. Það er gott að enda tónlistarárið hátíðlega, gefa af sér og styrkja gott málefni, í notalegu umhverfi, á góðum stað.

Lilja Eggertsdóttir

Svipmyndir úr starfi Fríkirkjunnar

Hjörtur Magni og Ebba fagna hér ásamt tveimur börnum sínum gleðigöngunni í Reykjavík.

Barnastarfið er mikilvægt í kirkju-starfinu.

Fermingarbarn dansar fyrir gesti sína í Fríkirkjunni.

Brúðkaup í Fríkirkjunni.

Séra Hjörtur Magni messar hér yfir kirkjugestum.

Hús dugandi dygða

Skyldi vera til hús
umburðarlyndis og viðsýni,
þar sem mannréttindi
eru sett ofar
máttlitlum kreddum og
dyggri trú á
bókstaf og bábilju?

Skyldi vera til hús
þar sem er hugur, vilji og geta
til að samsama sig á vettvangi
fyrir allar trúariðkanir,
og sömuleiðis þá sem ekki trúa?
Þar sem fagnað er til jafns;
efahyggju, húnanisma?

Skyldi vera til hús
opið hverjum þeim sem
hneigist til
samkyns, gagnkyns eða er
kynjaður á enn annan
hátt í fjölbreyttri
flóru mannlífs?

Skyldi vera til hús
sem hefur og hafði hugrekki og
kærleika að vígja til sambúðar
samkynhneigða til jafns við
gagnkynhneigða og hverja
þá sem vilja
láta blessa yfirlýsingu um
sambúd sín í milli?

Skyldi vera til hús
haganlega byggt úr timbri –
fagurt að utan sem innan,
með góðan ómtíma – sem heldur
vel utan um söng og
hljóðfæraleik
sem og talað orð? Byður upp á
gott pípu-orgel sem
hljómað getur
jafn vel í allt að þúsund viðstödd-
um eyrum – hvar sem þau eru
staðsett í kirkjuskipinu?

Ég svara því til að fenginni
reynslu; já, þetta hús er til.
Það er Fríkirkjan í Reykjavík og
þetta samfélag er til, sem er söfn-
uður Fríkirkjunnar í Reykjavík.
Þetta er hús dugandi dygða.
Kjarval sagði margt merkilegt
og göfugt. Í litlu kveri, „Grjót“ sem

Egill Ólafsson tónlistarmaður setti saman ljóð í tilefni afmælisins.

hann skrifaði og gaf út 1930, segir;
„Því enginn sem ekki er fær um að
gera eitthvað fyrir hið ósannan-
lega er algildur borgari.“
Það má vera að við séum í dag
orðin viðskila við hugtök eins og
„algildur borgari“. En hitt hefur
ekki breyst, sem er innbyggð við-
leitni allra; að vilja leggja sitt af
mörkum til samfélags, til lífsins og
gera eitthvað fyrir hið „ósannan-
lega“. Það er, með öðrum orðum,
að duga með hugrekki, hógværð,
kærleika, gjafmildi, þolinmæði,
veglyndi, tryggd og réttlæti.
Og þó samfélag okkar hampi oft
á tíðum þeim sem gera aðför að
öllu því „ósannanlega“ í félögum
sem vilja helst elta ólar við að
miljónfalda hagsæld til útdeilingar
fyrir faeina útvalda, er þeim mun
mikilvægara að lögð sé rækt við öll
hús og samfélög sem vilja upphefja
hið „ósannanlega“. Þar er að finna
raunverulega farsæld og veg sem

betrar manninn og styrkir og býr
jafnframt til stólpa að máttugra
samfélagi.
Í anda hins friþenkjandi, skrifa
ég þessi orð, ég geri það í auðmýkt
og þakklæti við fólkið sem ég ann,
samfélag sem upplýsir mig og ekki
síður í þakkarskuld við tunguna
og hjartað, sem stundum ræður
förr og himininn sem vitnar flest ef
ekki allt.
Á okkar tímum er fengur að
Fríkirkjunni í Reykjavík – þar sem
hrein viðleitni og ábyggilegur vilji
er til að vinna markvisst í þágu
hins ósannanlega. Á tímamótum
óska ég Fríkirkjunni í Reykjavík til
hamingju með 120 ára afmælið. Ég
vona jafnframt að safnaðarstarfið í
kirkjunni verði áfram um formerki
viðsýni og réttlætis og að í því húsi
hefji sérhver sig ævinlega yfir dal-
verpi bókstafs og kreddu.
Egill Ólafsson (Reykjavík,
á gormánuði, 2019)

FRÍKIRKJAN
Í REYKJAVÍK

Dagskrá
til áramóta

17. nóv. sun. kl. 11:00	Hátíðarguðsþjónusta í tilefni 120 ára afmælis Fríkirkjunnar Forseti Íslands hr. Guðni Th. Jóhannesson mun ávarpa samkomuna. Hjörtur Magni Jóhannsson fríkirkjuprestur leiðir samveruna og flytur hugleiðingu. Safnaðarfólk flytur ritningarlestra. Fjölbreytt tónlist undir stjórn Gunnars Gunnarssonar Sönghópurinn við Tjörnina, Hljómsveitin Mantra, djasstrompetleikarinn Arne Hiorth, strengjakvartett kirkjunnar. Barnakórinn við Tjörnina syngur undir stjórn Álfheiðar Björgvinsdóttur.
17. nóv. sun. kl. 16:00	Hátíðartónleikar í tilefni 120 ára afmælis Fríkirkjunnar Sönghópurinn við Tjörnina ásamt strengjakvartett kirkjunnar og djasshljómsveit. Einnig koma fram með kórnum Egill Ólafsson, Sara Grímsdóttir og Arne Hiorth.
24. nóv. sun. kl. 14:00	Fjölskyldumessa Séra Hjörtur Magni Jóhannsson leiðir stundina. Barnakórinn við Tjörnina syngur undir stjórn Álfheiðar Björgvinsdóttur Hljómsveitin Mantra og Sönghópurinn við Tjörnina leiða tónlistina ásamt Gunnari Gunnarssyni organista.
1. des. sun. kl. 14:00	Aðventuguðsþjónusta, fyrsti í Aðventu. Séra Hjörtur Magni Jóhannsson leiðir stundina. Hljómsveitin Mantra og Sönghópurinn við Tjörnina leiða tónlistina ásamt Gunnari Gunnarssyni, organista.
5. des. fim. kl. 12:00	Jól í bæ, jólatónleikar til styrktar Kvenlækningadeild 21A. Flytjendur: Ingibjörg Aldis Ólafsdóttir, söpran. Sigríður Ósk Kristjánsdóttir, mezzosöpran. Egill Árni Pálsson, tenór. Lilja Eggertsdóttir, pianóleikari og stjórnandi. Kvinnakórinn Concordia. Hljómsveit: Lilja Eggertsdóttir, píanó. Chrissie Guðmundsdóttir, fiðla. Íris Dögg Gísladóttir, fiðla. Vigdís Másdóttir, víola. Kristín Lárusdóttir, selló. Þórgímur Jónsson, kontrabassi. Pamela De Sensi, þverflauta.
8. des. sun. kl. 14:00	Aðventuguðsþjónusta, annar í Aðventu. Séra Hjörtur Magni Jóhannsson leiðir stundina. Hljómsveitin Mantra og Sönghópurinn við Tjörnina leiða tónlistina ásamt Gunnari Gunnarssyni, organista.
11. des. mið. kl. 20:00	Aðventukvöld, fjölbreytt og glæsilegt tónlistarkvöld. Rithöfundurinn Andri Snær Magnason er ræðumaður kvöldsins og les úr bók sinni Um tímann og vatnið. Fram koma: Sönghópurinn við Tjörnina, hljómsveitin Mantra ásamt Gunnari Gunnarssyni og barnakór Fríkirkjunnar undir stjórn Álfheiðar Björgvinsdóttur. Sr.Hjörtur Magni leiðir stundina.
12. des. fim. kl. 20:00	Tónleikar, Kristín Stefánsdóttir
15. des. sun. kl. 14:00	Jólatrésskemmtun Fríkirkjunnar í Reykjavík. Stundin hefst með samveru í kirkjunni. Síðan verður haldið upp í safnaðarheimili þar sem verður sungið og dansað í kringum jólatréð með jólasveininum. Kaffi og meðlæti fyrir alla.
16. des. mán. kl. 20:00	Æskujól, jólatónleikar þar sem fram koma Karólína Sif, Ari Ólafs og Pétur Ernir. Sérstakur gestur Högni Egilsson.
21. des. lau. kl. 20:00 & 22:30	Eitthvað fallegt, jólatónleikar Svavars Knúts, Kristjönu Stefánsóttur og Ragnheiðar Gröndal.
22. des. sun. kl. 14:00	Heilunarguðsþjónusta á vegum Sálarrannsóknarfélags Íslands, Fríkirkjunnar og Kærleikssetursins.
24. des. þri. kl. 18:00	Aftansöngur á aðfangadagskvöldi. Þóra Einarisdóttir söpran syngur einsöng. Sönghópurinn við Tjörnina ásamt strengjakvartett kirkjunnar syngur jólin inn og leiðir safnaðarsöng undir stjórn Gunnars Gunnarssonar. Sr. Hjörtur Magni leiðir stundina.
25. des. mið. kl. 14:00	Hátíðarguðsþjónusta á jóladag. Ljósanna hátíð fagnað með risandi sól. Egill Ólafsson söngvari syngur og spjallar um tónlistarval sitt. Sr. Hjörtur Magni, Sönghópurinn við Tjörnina ásamt Gunnari Gunnarssyni.
27. des. fös. kl. 21:00	Hátíðartónleikar Árstíða
31. des. þri. kl. 16:00	Aftansöngur á gamlársdag. Hljómsveitin Eva ásamt Sönghópnum við Tjörnina leiða safnaðarsöng ásamt Gunnari Gunnarssyni. Sr. Hjörtur Magni leiðir stundina